

КӨҖЛӨР
УНУТМУШДУ
ЖАҒААҒЫНЫ

ӘБДУЛЛАТУР
БӘНДӨРӨҒАУ

nitro

PDF

professional

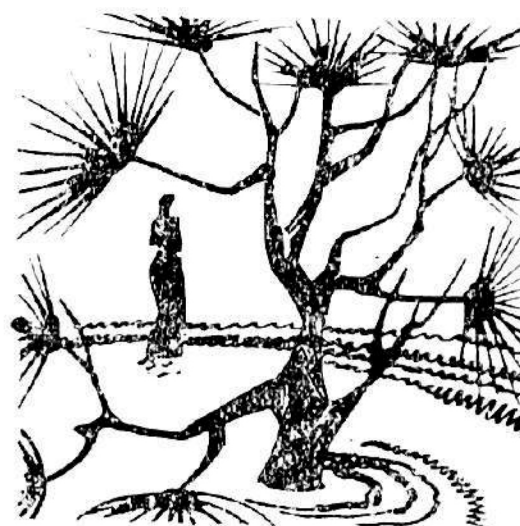
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ƏBDULLƏTUF
BƏNDƏROFLU

КӨЈЛӨР
УНУТМУШАДУ
ЈАҒАҶАҒЫНЫ

60422

Ше'рләр вә поемалар

М. Ф. Ахундов эднин
Азәрбајҹан Республикасы
Китапханасы

BAKY LAZYCHY 1991

nitroPDF[®] professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

С (Аз) 2
Ә 11

ӨН СӨЗ

Ираг-түркман әдәбијјатынын вә әдәбијјатшүнаслыгынын көркәмли нүмајәндәси Әбдүлләтиф Бәндәроғлу-нун Азәрбајҗана һәр кәлиши бизим үчүн бир мүждәдир. О, һәр кәлишиндә бизи јени-јени јазылары илә севиндирир, һәр кедишиндә дә Ираг түркманларына бизим јазыларымызы төһфә апарыр. Онун редактор олдуғу «Јурд» гәзетинин демәк олар ки, һәр нөмрәсиндә Азәрбајҗан әдәбијјатындан бир нүмунә дәрч едилир. Бир сөзлә, Әбдүлләтиф Бәндәроғлу Азәрбајҗан вә Ираг-түркман мәдәнијјәти арасында көзәл вә да-вамлы бир көрпүдүр.

Бәндәроғлунун «Ираг түркманлары: тарихләри, дилләри, фолклорлары» (1973) адлы санбаллы елми әсәри бизим бир парчамыз олан Ираг түркманларынын дил вә фолклор хусусијјәтләринә әсасланараг онларын тарихинә даир сон дәрәжә орижинал елми фикирләр ирәли сүрүр. О, инандырычы сурәтдә сүбүт едир ки, Ираг түркманлары Ирага Азәрбајҗандан көчмәдир. О, бу фикри тарихи гајнағларла јанашы, бу күн јашајан чанлы дил вә фолклор материалларына әсасландығын-дан орижиналдыр вә чох марағлыдыр. Ону да дејәк ки, дил вә фолклор мүгајисәсиндәки бәнзәрликләр вә чох һалда өзүнү кәстәрән ејниликләр Бәндәроғлунун шәхси мүшаһидәләри вә өз тапынтыларыдыр. Буна көрә дә бу китаб јалныз Ираг түркманларынын дејил, һәм дә бизим тарихимизин өјрәнилмәси ишинә бөјүк хидмәтдир.

Бәндәроғлунун бәдијјарадычылығы да марағлыдыр. О, бир нечә ше'р китабынын мүәллифидир. Азәрбајҗан охучуларына тәғдим етдијимиз «Көјләр унутмушду јағачағыны» китабы шаирин Азәрбајҗанда нәшр олуна икинчи китабыдыр. Бу китабда лирик ше'рләрлә јанашы, шаирин мүхтәлиф илләрдә јаздығы ики поемасы да дахил едилмишдир. «Ачы мәним, үмид сәнин, гасырғалар һамымызын» адлы поемасы, үмүијјәтлә, шаирин ән ири һәмли әсәридир. Бурада космик фәза-нын кәшфиндән тутмуш, муһарибәләрә, һағла һаһаггын

Ә 11 Көјләр унутмушду јағачағыны. Ше'р-ләр вә поемалар. Б.: Јазычы, 1991. 128 с.

ISBN 5—560—00924—5

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу Ираг—Түркмән—Азәрбајҗан әдәби-мәдәни әлағәләринин инкиша-фында вә мөһкәмләnmәсиндә әһәмијјәтли рол ојнајан шәхсијјәтләрдәндир. Онун һәм бәдиј, һәм журналистик, һәм дә ичтиман фәалијјәти бу са-һәдә уғурлу аддымлар тандыр.

Бу китаба көркәмли сәнәткарын сечилмиш ше'рләриндән вә поемаларындан нүмунәләр да-хил едилмишдир.

Ә 4702060200—74 Дөвләт Мәтбуат Кимитәсинин С (Аз) 2
М—656—91 гәрары илә

© Јазычы, 1991.

мүбаризәсиндән тутмуш, инсан дуѓуларынын дәрн-
лијинә гәдәр ХХ әср адамынын кечдији бүтүн һисс вә
һәјәчанлардан сөз ачылмышдыр. Бүтүн бу мүчәррәд
һисс вә дуѓулар бир фикир мәңрасына салынмамыш,
вахид бир консепсија һалында сөјләnmәмиш, охучуја
пәракәндә шәкилдә тәғдим олуномушдур. Мүчәррәд һисс
вә фикирләр ахыны әсримизин әдәбијјат вә сәнәтиндә
мөвчуддур. Даһа доғрусу, бу да бир ифадә үсулу-
дур. Амма кәрәк өз охучусуну, динләјичисини вә сәјр-
чисини тапа.

Бу чәһәт Бәндәроғлунун лирик ше'рләринә дә хас-
дыр. Н. Һикмәтин ше'рләри дә даһил олмағла сәрбәст
вәзнлә јазылан ше'рләрин әксәријјәтиндә өзүнү кәстәрән
мүчәррәдлик һәмишә уғурлу олмур.

Бәндәроғлу јарадычылығында ичтимаи дәрдләр вә
мәһәббәт демәк олар ки, апарычы мөвзудур. Онун бир
шаир кими социал фикир вә дуѓуларынын башында
ана дили проблеми дурур. Бу проблем, бу дәрд онун
јарадычылығындан шаһ дамар кими кечир: «Гаранлығы
ајдынладан мәним ана дилимдир», дејән, шаир бу фик-
рини белә изаһ едир:

Чүнки үрәјимдә килидләнән
Ағрынын,
Санчынын
Кәсилдијини дујдум,
Дилимин
күл кими
ачылдығы јердә
Үрәјимдә көјәрән
Севкинин,
Севинчин
Дәринлијини тапдым
Дилимин јашадығы јердә.

Шаир тамамилә һағлыдыр, чүнки јалныз дилимизин
күл ачдығы, јашадығы јердә милли варлығымыз да
мөвчуддур Әкәр дилимиз јохса, биз дә јохуг.

Ана дилинин унутулачағындан тәшвишә дүшән
шаир. «Көјләр унутмушду јағачағыны») «Кәнчлик
бөјүк сәрмәјәдир» ше'риндә ана дилинин даим јашаја-
чағына инамыны билдирир, «Ојанмағ» ше'риндә исә
өз дилини билмәјәнләри «киңүзлү» адландырыб лә'нәт-
ләјир:

Өзүнү алим сәјән
Инсанлардан усандығ,
Өз дилини билмәјән
Икиүзлүнү дандығ.

Шаирин мәһәббәт лирикасы орижиналлығы вә
сәмимилијилә сечилир. Бурада севжили илә бирбаша
үрәк дилиндә сөһбәт кедир. Марағлысы бурасыдыр
ки, бу сөһбәтдә тәсвир олуған вәзијјәт кәдәрли вә
ачыначағлы олса да килеј-күзар јохдур:

Үзүнтү ичиндә јашадым күнләри,
Ән көзәл јухудан
Ојатма мәни.

Шаирин севки јолунда кечирдији изтираблары вә
јашадығы үзүнтүлү күнләри «ән көзәл јуху» адландыр-
масы тәбиидир вә бу, севкинин бөјүклүјүнә һимидир.

Ојунлар ојнадын шылтағлығынла
Башғасыны тапдын,
Ојнатма мәни.

Бурада севкилинин вәфасызлығындан, үчүнчү бәнд-
дә исә бу вәфасызлығы ашигин мүнәсибәтиндән сөһ-
бәт кедир:

Ешгини унутдум, мәни көзләмә,
Чох јандым одуна
Алдатма мәни.

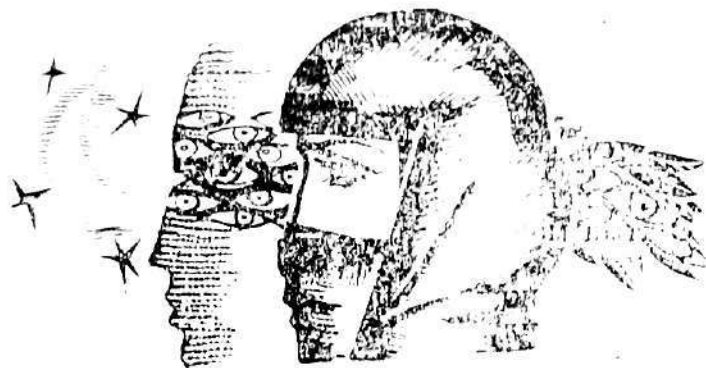
Беләликлә, шаир бир ешгин тәрчүмәји-һалыны үч
бәндлик ше'рә сығышдыра билмишдир.

Китабда әсасән шаирин өз дили, өз ифадә тәрзи
сахланмышдыр. Чох чүз'и дәјишикликләр едилмиш,
ләһчә фәргиндәки аңлашылмајан сөзләрә изаһ верил-
мишдир.

Шаирин бу китабына уғурлар диләјир вә күман
едирик ки, Азәрбајчан охучусунун үрәјинә јол тапа
биләчәкдир.

Бәхтијар ВАҺАБЗАДӘ

Мән тарих инсаныјам

БАҚЫЈА ҺӘСРӘТЛӘРИМ

Ичимдә сөнмәз јанар,¹
Шиддәтлә шөвг Бақыја!
Јолдашларым да билир
Мәндә вар зөвг Бақыја!

Бир достум даим сорар:
Сәфәрин јох Бақыја?!
Бақычүн һәсрәтләрим
Бағрымы ал-ган етди.
Рәјада көрдүм бир јер
Аләм чыхмыш сејрана.
Дедиләр, бу Бақыды.
Көзүм ачдым, ојандым

¹ Ше'ри вахтилә Бағдадда Әбдүлләтиф Бәндәроғлу илә бир мүәссисәдә тәрчүмәчи ишләјән, ССРИ-нин 50 иллији адына Харичи Дилләр Институтунун баш мүәллими Һәчәр Нағыјева тәғдим етмишдир.

Ајдынлыг нишан етди.
Азәриләр сәсинә,
Мәним гәлбим һејранды.
Әслимиз Азәр исә
Дилим дә һәм түркманды.
Мәним бүтүн варлығым
Елләримә гурбанды.

Бағдад, 1961

АҒСУ

Сәнин сујундан ичиб
Јашадым торпағында.
Ән ағыр күнләrimi
Кечирдим бучағында.
Дирәндим, баш галдырдым
Севкили гучағында.
Көзүмдә јаш гуруду
Сән гурума, ах, Ағсу,
Бир дөн бизә бах, Ағсу!¹

Кечди өмүр, јорулдуг,
Һәјатдан аны галды.
Дамарлардан ган ахды,
Заманын саны галды.
Јурдумузун уғрунда
Шәһидин шаны галды.
Күндә дејил, илдә бир
Бир дөн бизә бах, Ағсу!
Сән гурума, ах, Ағсу!

¹ Шаирин дүнјаја кәлдијн Туз Хурмату гәза мәркәзиндән ахыб кечән Ағсу чајына ишарәдир.

ГЭРЭНФИЛ

Гэрэнфил жалныз чичэк дежил. Гэрэнфил аналарымызын ишлэтдији этирдир.

Гэрэнфил јурд да ола билэр, севкили да, сэн да ола билэрсэн, мэн да. Нэр тэмиз үрөкли инсан да ола билэр. Мэним дедијим гэрэнфил чичек дежил,—чичэјин өмрү аз олур...

Көзләримин бахышыны сахладым,
Үрәјимдән кечән јолу јохладым.
Сәнә бахан јад көзләри охладым,
Өз-өзүмә јан демишәм, гэрэнфил!
Мэн јурдума чан демишәм, гэрэнфил!

Чохдан бәри јаздым адын көнлүмдә,
Сөзүн кәзәр нәр вахт мэним дилимдә,
Сәнә нөрмәт көстәрирләр елимдә,
Дилим шәкәр, дилин шәкәр, гэрэнфил!
Бир-бирини севәр, чәкәр гэрэнфил.

Бағ-бағчалар күл очағы оlanda,
Булаглар да ширин сујла доланда,
Ашыглар да сазларыны чаланда,
Сэнин үчүн ше'р јаздым, гэрэнфил.
Үрәјимдә адын газдым, гэрэнфил!

Сэнин севкин көјләрәдәк учалыр,
Инсан оғлу нәсрәтинлә гочалыр.
Гәмләр көрүб дәрәд чәкәрәк инчәлир.
Сахла бизи гучағында, гэрэнфил.
Шимшәк кими очағында, гэрэнфил.

Нәјат көзәл бир сәһнәдир—кечилир,
Сәндәки бу инчиләр дә сечилир.
Јаваш-јаваш ешг бадәси ичилир.

Сэнин севкин чох улудур, гэрэнфил.
Баһарларла күл долудур, гэрэнфил.

Инсан одур—чәтинлијә дајансын,
Бир чағрышла дурухмадан ојансын.
Јурду үчүн күнәшләрә бојансын,
Сэнин кими нәч көрмәдим гэрэнфил,
Башгасыны мән севмәдим, гэрэнфил.

Тарих боју кур-кур сәсин селләрдә,
Әзбәрләниб сэнин адын дилләрдә.
Бәнзәрин јох чичәкләрдә, күлләрдә,
Нарда олса әтрин сачар гэрэнфил.
Думанлары кечәр, ачар гэрэнфил.

Гыш вахтында јарпагларын титрәркән,
Илдырымлар көјдән ениб битәркән,
Көзәл-көзәл бүлбүлләрин өтәркән,
Јарпагларын күл олајды, гэрэнфил.
Үрәкләрә бир долајды, гэрэнфил.

Сач әтрини бүтүн халглар үстүнә,
Севинч кәтир гардашына, достуна,
Гојма кирсин инсан гурдлар постуна!
Азадлығы дүнјаја јај, гэрэнфил.
Көзәл-көзәл халглары сај, гэрэнфил.

Дағлар башы сисли думан оlanda,
Көзләримиз ган јашыјла доланда,
Ачлыг горху ганадыны саланда,
Сән дә көрүн гүввәтинлә, гэрэнфил.
Әл-әлә вер милләтинлә, гэрэнфил.

Вур илдырым, гаранлыглар галмасын,
Сүмүркәчи¹ дүдүјү дә чалмасын,

¹. Истисмарчы

Бир дэ саваш пэрдэсини салмасын,
Гырылмајан гол-ганадлар, гэрэнфил.
Рузкарларда гошан атлар, гэрэнфил.

Бакы, 1976

СЭН АЛЛАҢ БИР АЗ ЈАВАШ

Сэн аллаһ, бир аз јаваш
Кэл бэри, мэнэ јанаш.
Көзүмдэн ахыры јаш
Динләмдирсэн сэн мәни,
Гэлбин нэдэн олуб даш?!
Көзүмдэн бу ахан јаш
Гэлбинэ бир ахсајды,
Бу көрмөјән көзләрин
Мэнэ бир ан бахсајды
Бу даш гэлбин әрирди
Мэнэ бир аз ачырды
Сэн аллаһ, бир аз јаваш
Дурухма, кэл, тез улаш.
Јанаш сэн, јаваш-јаваш.

1950

КӨЗ ЧУХУРУНА СЫҒМАЈАН ДАР АҒАЧЫ

Заманын бизэ сондуғу
Дарчыг көз чухурларына
Сығмајан дар ағачындан
Севкинлә асылдым,
көзәлим.
Сәнин киприкләринлә
Әлләрим күчлә бағланды

Вэ ипэк сачларыңла
Нэ көзәл тикилди кәфәним.
Буну бир билсэн,
көзәлим.

БӘХТИЈАРЫМ, БӘХТИЈАР

Шаир Бәхтијар Ваһабзадејә

Бәхтијарым, бәхтијарам,
Дилимлә бәхтијарам.
Бәхтијарым, јурд уғрунда
Бүкүлмәз һеч биләкләрин.
Ше'рләрин халгын сәси,
Истәкләрин, диләкләрин
Унудулмаз бир бәстәси.
Сэн гутлусан, һәм дэ мутлу
Мәним кими бир умутлу
Кәләчәјин ајдын-ајдын
Доғушуна, кәлишинә,
Ачыларын кедишинә
Чочугларын сүд әмәркән
Аналардан өјрәнилән
Дилләринин нинниләри
«Хорјатларын» сезишинә.

Бахты јарым,
Күн доғду, бахты јарым,
Одлар мәни јандырды
Достлар мәнән јан дурду.
Унутмадым дилими
Дилимлә бәхтијарам.

БАЈАТЫЈЛА ХОРЈАТЫМЫЗ

Шаир Нәби Хәзрија

Инсанларын
Ачысына, һәсрәтинә
Ортаг олдуғ,
Севә-севә дилимизи.
Илләр кечди,
Севки доғду ичимиздә.
Рузкарлар да
Из бурахды көзүмүздә.
Јаваш-јаваш.
Ган дамарда долашыркән
Өјрәнилди
Бајатијлә хорјатымыз.
Варлығымыз,
Далғаланды, ганадланды
Өз дилини
Севәнләрини Хәзәриндә
Фүзулинин
О веримли торпағында
Тарихләрә
Шаһид олан Дәчләсиндә.

МӘН БАҒДАДДА, ЈАР БАКЫДА

Күнләр кечир ағыр-ағыр,
Мән дәрдлијәм,
Мән јаралы.
Дост бағында
Нәғмәсини дејән јарым
Унудубду сөзләрини.
Дурналарса
Хәбәр верир

Мән Бағдадда, јар Бакыда
Јанырыг бир атәш кими.
Үрәјимиз достларынды,
Көзләримиз
Јаваш-јаваш
Әсән рүзкар душтағыдыр:

Гарабағы,
Нәғмәди Гарабағы.
Парчалансам, өлсәм дә
Унутмам Гарабағы!
Сәнин севдан,
Мәним әмәкимин мајасында
Ачылы бир душтаг
Мәним севдам
Сәнин зинданындан сычрајан
Сәнмәз бир үмид гығылчымы.
Дүшүнчәләрин архасында
Чылғынлыгла топан бир гасырға
Вә күнәшә доғру кедән бир хорјат
Икимизин севдасы
Кур-кур бабанын аловудур
Гаранлыг кечәләрдә.
Бир Азәри көзәлине:
Гурбанам сәнә өзүм,
Ган ахсын кәнә көзүм.
Гәссаблар дил кәсири,
Бу дәрдә нечә дөзүм?!
Дајан... дөз
Нијә унутдун, көзәлим,
Полады, кәсири сөз!?

Бакы, 1987

НЕЧ СОЛМАСЫН ҮМИДЛӘР

Неч солмасын үмидләр,
Дилимиздә долашыр.
Күнәшдән сызан шүа
Чеврәмиздә јох олур.
Парчајыг биз күнәшдән
Күнәши ичәнләрик
Танымадынса бизи
Сор јенә илдырымдан
Шимшәк биздән күч алды
Булудлар да курлады.
Ағачлар будағында
Чичәкләнди үмидләр
Тез кечди узун илләр.
Тәрпәнмәди үмидләр.
Далға-далға булудлар
Сар бизи голларынла
Неч солмасын үмидләр.

ЈУРДА ХОЈРАТЛАР, БАЈАТЫЛАР ВӘ ТҮРКҮЛӘР

Баба, кәнә бу күн
Дәрд дәрдә гатан ағлар.
Өз варын сатан ағлар.
Карван кечәр, из галар,
Јериндә јатан ағлар.

Јери, көзүнә гурбан,
Јери, сөзүнә гурбан.
Көзләдим бајрам кәлди,
Өзүм өзүнә гурбан.

Јарам аз;
Дәрдим чохду, јарам аз.

Әл вер сән өз достуна,
Досту атмаг јарамаз.

Демә јарамаз күләм,
Дәрден, јарам аз күләм
Мән сәнә бағланмышам
Јурдсуз јарамаз, күләм.
Көзләримдән ган ахса,
Ганы арамаз күләм.
Јолум тикан долуду
Јарла арам аз күләм.
Керчәји севәнләрлә
Сөзү дарамаз күләм.
Јағмур јағса, сел олса
Суларда батмаз күләм.
Бағбанлар балта вурса
Өз көкүн атмаз күләм.
Дүшмәнә неч бир заман
Күл сујун сатмаз күләм.
Достум ачы чәкәрсә,
Кечәләр јатмаз күләм.
Бәдбахтлығы севмәрәм
Сөзүмә гатмаз күләм.
Өзүм әкәр вурғунсам
Вурғуна чатмаз күләм.
Бирлик, достлугдан башга
Неч бир јол тутмаз күләм.
Түркман оғлу түркманам,
Дилим унутмаз күләм.
Јанғын сарса чеврәми
Будагдан гајмаз¹ күләм.
Мән бир јары севәрсәм
О јардан дојмаз күләм.

¹ Сыјрылмаг, сүрүшмәк.

Дәли-долу дејиләм
 Достлуғу сатмаз күләм.
 Халга јарамаз иши
 Неч бир шеј сајмаз күләм.
 Фәләкин чәрхи дөнсә
 Чәрхиндә дурмаз күләм.
 Гынарам ојунбазы
 Ојунлар гурмаз күләм.
 Јарама ох атылса
 Охлары сормаз күләм.

КӘНЧЛИК БӨЛҮК СӘРМАЈӘДИР

(Ата-анамын хатирәсинә)

Анамын сүдијлә әмдим
 Өз дилимин сөзчүкләрини.
 Анамын сүдијлә
 Ана сөзчүјүнү
 Нечаладым.
 Атамын дини китабларијлә
 Өјрәндим өз дилимдә
 Охумағы.
 Гырх једди јашымдајкән анам,
 Гырх сәккиздә дә атам,
 Дүнјадаң көч етдиләр.
 Инди анырам
 Кечән күнләри.
 Макинә илә тикиш тикәркән
 Анамын нинниләрини.
 Атамын көзәл сәслә
 Охудуғу Гур'ан ајәтләрини.

Анырам јурддан узаг јашаркән
 Атамын мәнә јаздығы:

«Кәнчлик бөјүк сәрмајәдир» — чүмләсини.
 О заманлар ијirmi једди јашында
 Кәнчлик чағындајдым.
 Күвәнирдим голумун күчүнә.
 Ара-сыра алданырдым
 Севдикләримин сөзләринә.
 Башгасы јеринә
 Севәрдим өлмәји.
 О да бир заман иди
 Кечди бир мей кими.
 Бир хәјал кими һәјатымдан.
 Амма силнимәјән изини бурахды
 зехинимдә

Узун илләр бојунча
 Ишләди јарасы үрәјимдә...
 Инди нә анамын
 Тикиш макинәси,
 Нә атамын о көзәл сәси,
 Нә дә кәнчлијимин чағы галды.
 Анчаг
 Әлимдә галан,
 Јашајан дилим
 Севдикләримин хатирәләриндә јашамаг
 Вә керчәкдән башга һеч нәјә ишанмамаг.

МӘН ТАРИХ ИНСАНЫЈАМ

Торпағын дамарында
 Долашан ганы ичдим.
 Күнәш сорду, сән кимсән?
 Бир дамла гандан сәпдим.
 Күнәш сорду сән кимсән?
 Дедим мән бир инсанам,
 Әлләрим көјә бағлы,

Дилим тутмаз сөзчүյү.
Истәрсән арада бир
Кәл ара сән сөзлүյү,
О ан анларсан кимәм,
Мән тарих инсаныјам.

БАҒЧАМДА КҮЛ АЧАРКӘН

Бағчамда күл ачаркән,
Ишыг көјә сачаркән,
Гуш гәфәсдән учаркән
Бир дамла су да јағсын.

Ешг одуну ичәркән,
Көјдән-көјә көчәркән,
Башгалары бичәркән
Бир дамла су да јағсын.

Сәнә көзүм бахаркән,
Дамардан ган ахаркән!
Ичими ешг јахаркән
Бир дамла су да јағсын.

ОЈАНМАҒ

Јетәр бадә ичиндә
Тортулашан ачыјы
Бир дә ичиртмә мәнә.
Әлиндәки зәнчири
Бағлама голларыма.
Күл дејиб тикан сәрмә
Бу узун јолларыма.
Өмүр кечди, јашландыг
Ешг одуну ичәркән

Алов ичиндә јандыг.
Узун бир заман кечди
Сәрхошлугдан ојандыг.
Деди-году ичиндә
Шүбһәләрә дајандыг.
Инсанлыг карванында
Һәр шеји керчәк сандыг.
Өзүнү алим санан
Инсанлардан усандыг.
Өз дилини билмәјән
Икиүзлүнү гандыг.

ТАРИХ ТӘРСӘ ДӨНСӘ ДӘ

Үрәјимин дамары
Парчаланса, гопса да,
Дүнјанын ачылары
Чијәrimi јахса да,
Тарих тәрсә дөнсә дә,
Сәмадан улдузлар да
Бир-бир ахыб сөнсә дә.
Өз дилимлә јашарам,
Јашадырам дилими.
Чүнки мәним дәдәм дә
Бу өлмәјән дилијлә
Һагг уғрунда һагг деди,
Мүбаризә апарды
Зүлмү көкдән јах, деди.
Бир ирмаг ол дурмадан
Һәр бир јана ах, деди.
Илдырым ол, ишыг сач,
Гаранлыға чах, деди.

Бакы, 1989.

БУ АХШАМ

Бу ахшам ичкідән узаг
Үрәкләримиздә, әлләримиздә
Ачды гәрәнфил.

Бу ахшам,
Узун илләрин һәсрәтилә,
Көјәрчинләрин нәғмәсилә
Чошду дәннәз ичимиздә.

Бу ахшам
Бычаг кими бир бахыш
Сыҗрылды көј үзүнә,
Тохунду әски җараларымыза.

Бу ахшам
Бүтүн дилләрин севки сөзчүкләри
Достча гарышды бир-биринә,
Достча ганадланды гәрәнфил гохусу
Хәзәрин үстүндән
Дәчләннин кәнарына.

Бакы, 1986.

СОНАГЛАРДА

Сонагларда¹ кәсилди
Севкимин атар дамары.
Сонагларда сөндү
Көзләрдән чалдығым
Севкинин көзү.
Сонагларда көһнәлди

¹. Сонаг—христиан мә'бәдләриндә үстүндә гурбан кәсилән даш маса. Профессор Васим Мәммәдәлијев даш маса олан җерин «гурбанкаһ» олдуғуну гејд едир.

Сәнин үчүн җаздығым бајатылар.
Инди илләр сонра
Үрәкимин дамарлары
Гопмаг истәркән җериндән.

Көзләјир кәсилмәји
Бәсләдијимиз варлыг гурбаны.

1989

КӨЛЛӘР УНУТМУШДУ ЈАҒАЧАҒЫНЫ

Көјләр унутмушду јағачағыны
Дүнјанын бүтүн галабалығы
Топланмышды евимизә.
Дәрдиндән чырпынан күнәш
Әкс етдирирди сиррини үрәјимизә
Илдырым атырды
Шимшәјини чөлүмүзә,
Чочуглар шашгын-шашгын
Бахырларды унудулан дилимизә.
Нә јағмур јаға билди
Нә евимиз ајдынлыға чата билди
Нә күнәш сиррини аңлада билди.
Нә чөлүмүз гураглығыны сата билди.
Нә дә чочугларымыз
Унудулан дилимизи өјрәнә билди.

СЕВИРӘМ ИНСАНЛАРЫ

Маһнылар кими
севирәм инсанлары,
чүнки инсанлар
маһнылар кими көзәл,

маһнылар кими улу,
маһнылар кими уча.
Севирәм инсанлары,
чүнки инсанларын
бир бөлүмү
мәним кими үзкүн.
мәним кими севкијә тутгун,
көзәлләрә вурғун.
Кағыз гушлар учар әлләриндән,
бир чашгынлығын үзүндән
арар азадлығы
узанаң учсуз-бучагсыз үфүгдә.
Севирәм инсанлары
мүбаризәләриндә күчлү,
өлүмләриндә алынлары дик
вә севкиләриндә
севкинин мә'насы
Һәр шејдән улу,
һәр шејдән күчлү.
Севирәм инсанлары үрәкдән
ағларкән,
севәркән,
вә өләркән.

БИР ДӘСТӘ ҮЗҮНТҮ ИЛӘ АХТАРДЫМ СӘНИ

Бир дәстә үзүнтү илә
ахтардым сәни.
Бир овуч јорғун үмидлә
Гаршыладым сәни
Ајдынлыға чыхмағ үчүн
бүтүн гаранлыглары
ичмәк истәдим
сәнин уғрунда.

Сәнин үчүн
нараһат олдум,
гәзәбләндим
вә өз гәзәбимлә бағырдым
бүтүн әдаләтсизликләре гаршы.
Горхунун нә олдугуну билмәдим
вә сәни
бир дан ағартысы кими
тапдым гаршымда.
Инди титрәјир
әлләрим әлләриндә
севкилиси унудулмуш
бир ашиг кими.

ОЛСА

Силаһын сәсин олса,
чығыртын күллә олса,
үрәјин күчүн олса,
диләјин күнәш олса
селләр илә
боғушарсан горхмадан.

ӨЗ ДИЛИМ

Сән
бүтүн шејләрдән фәрглисән.
Сән
аналарымызын сүдүндәки
бәјазлыгсан.
Сән
көјләрдән,
торпаглардан,

судан
даһа парлагсан.
Сән варлыгымызсан,
«биз дә сәниилә варыг.
Варлыгымыз исә
сәндән доған
вә сәнмәјән
бир ғығылчымдыр,
Чүнки сән сәнсән,
Чүнки сән варсан.

НӘ ОЛДУҒУМУ АНЛАЈАЧАҒСАН

Санки, унудулмуш бир парча
мусиги аһәнкини мәнә охујурдун,
охшајырдын сазымын ғырыг телләрини,
хатирәндә јери бош галаң сөзләрдән
арајырдын бир нечә сөзү.
Мәнә бир шеји аңлатмаг истәјирдин
Нә истәдијини аңлада билдин,
нә дә о сөзләри хатырладың.
Јалпыз
ғырыг сазымын ғырыг телләрини
охшамағла
овундурдун өз-өзүнү
вә истәдијин кими
бир парча мусиги аһәнкини јаратдың
өз-өзүнә.
Бу мусигиниң нәғмәсијлә
галаң өмрүнү јашајачағсан
вә мәним нә олдуғуму аңлајачағсан.

ЈАРА ВӘ СӘС

Мән
ортасындаң јарылан бир диләм,
тозларла өртүлмүш
ағзы гапалы
бир јарајам.

Бу јара
савашларда дүшән
әрләрин јарасыдыр,
гәфләт дурумунда
дамарларына бычағлар саплананың
јарасыдыр.

Мән
Биринчи дүнја савашында
Месопотамијадаң сүрүкләнән
бир сәсәм,
сусуз чөлләрдә ачлыгдан өлсән
бир сүркүнәм.

Мән
Икинчи дүнја савашында
Ленинградда фашизмә гаршы
дуран бир әскәрәм.

Мән
саваш мејданында
дарағачындаң асылыб јандырылан
вә јелләрин әсмәсијлә титрәјән
бир шәһидиң баласыјам.

Мән
инсанларын кәдәрилә бөјүјән,
инсанларын севинчи илә севинән,
јени күнләрин доғушујла доған,
илдырымлар кими көјдән вуран,
гаранлығлар үрәјиндән сычрајан
ғығылчымларын парылтысыјам.

ТАЈА ГЫРЫНТЫЛАРЫ ВЭ УЧУРУМЛАР

Гаја парчалары
вэ учурумлар
элимин ардында кизли.
Гаја гырынтылары
вэ учурумлар
элимин үстүндө бөлли.
Гаја кэсинтилэри
вэ учурумлар
Элимин алтында бағлы.
Эллэрим гајалара,
учурумлара бағлы,
Эллэрим сэнэ бағлы.

КЭДЭРИН САНЧЫСЫ

Дағылыр гаранлыглар
көзүмүн өнүндөн
көзлэрим сэнэ тахыларкэн.
Бир көјәрчини охшајар кими
хошлајырам, һәјәчанланырам
эллэрим эллэринэ тохунаркэн.
Унудурам һәр чүр үзүнтүлэrimi
сэни голларымла сараркэн.
Сэни анламаг истәјирәм
бир сәссизлик ичиндә
танадыны дивара бир гуш кими
чырпаркэн
вэ кэдэрлэrimин санчысыны
хатырларкэн.

ҮЗҮНТҮЛЭРИМ

Көз көрүмү бојунча
сарыр мәни үзүнтүләр.
Үзүнтүлэrim
дүнја јохсулларынын үзүнтүсүдүр.
Дәнизләрдә кичик балыгларын
бөјүкләрә јем олмасы,
чочугларын диллэриндә
дүјүнләнән маһнылар,
гасырғаларда јыхылан атларын
кишнәмәси,
сығынаг арајан гушларын
јараларынын ганамагы,
гандалларын элләрдә килитләнмәси,
Азадлыг сонагларында
бычагланан үрәклэрин
чарпмасыдыр
үзүнтүлэrim.
Үзүнтүлэrim
сүсәнлэрин сусузлугдан
өлмәсидир.
Торпағынын һамиләлији итирмәсидир
үзүнтүлэrim,
Дан ағартысына гошулан атлардыр,
Милјонларла инсанларын үрәклэриндә
јени көлөчәк уғрунда
чарпан дамарлардыр.

ГОВҒАДАН АЈРЫЛМАЈАН

Көлөчәјин ајдынлығыны көзләјән
көзләрдә
тапмадым говғанын адыны.
һәјатын көзәллијиндән дүјдүм

севкинин дадыны.
Говғаны севдим
сәни севдијим гәдәр.
Сәни севдим
говғаны севдијим гәдәр.
Сән говғадан ајрылмазсан,
говға сәндән,
екизсиниз бир бешикдә.

ЗАМАНЫН ҮРӘЈИНДӘ ДОҒАН БИР СИРР

Онун јорғун көзләриндә
кизләнир мин бир сәбәб,
дујулур бир һекајә,
бир дә һаванын истилији.
Әлләри салланыр
бир ағач будағы кими архасындан,
ағырлашдырыр көвдәсини
заманын үрәјиндә доған бир сирр,
бир сызылты.
Анлады
атдан дүшән атлыларын сәркүзәштини.
Ирәлиләјән атлар заманын сирли
үрәјинә
вә тоз-торпаг ичиндә инләр
атсыз галан атлылар.
Гасырғаларын нәғмәси динләниркән
һәр тәрәф ајдынлашыр.

ЈОРҒУН КҮЛҮШЛӘРИН КӨЛКӘСИНДӘ

Јорғун күлүшләрин көлкәсиндә
ичдик бир дамба ајдынлығы.
Бир дамба ајдынлығы

гаранлығын әлләриндән алмаг,
данизә салмаг кәрәк.
Додагларда ғығылчымланан сөзләри
күнәшә вермәк кәрәк.
Кәдәр сөзләрини
горхмадан кечмәк кәрәк.

КИЗЛИЧӘ ГАНАЈАН ЈАРА

Кизличә ганајан јара
Шәфәгин ојанмасыны дујаркән
кечәнин сачларыны
һөрмәкдән дурду
вә јени күнләр үчүн
аловлу нәғмәләр совурду.

УЛДУЗЛАРЫН ДҮШҮНЧӘЛӘРИЈЛӘ

Улдузларын дүшүнчәләријлә
гатышдырырам дүшүнчәләрим.
Узадырам әлләрим
улдузларын дүшүнчәләријлә.
Улдузлар да инсан кими
дүшүнчәдә,
чүнки кәркинлијин доғушујла
үфүг дә,
дүнја да
дүшүнчәдә.

ЧӘКИЛМӘЗ КҮНӘШИН АҒЫРЛЫҒЫ

Чәкилмәз күнәшин ағырлығы
әлләримизлә.
Тутулмаз тәбиәтин көзәллији

маһныларымызла,
Нә гәдәр јашасаг елә
кифајетләнемәјәчәјик
өјрәндикләримизлә.

ЈУХУДАН ОЈАНМАГ

«Ана»сөзүнү
илк дәфә дејән
бир ушаг
дунјаны ојандырды
јухудан.

СЕВКИМИЗ

Гаранлығын ичиндән әсән бир јел
чылпағлығыны гучаглајыр
маһныларымла.
Күлүмү совуран гушлар
севки булағындан
ичирләр ганымы.
Обаларымызын тиканлы јолларына
төкүрләр ганымы.
Обаларымызын сөнүк ишығлары
кеј үзүндә
индијә гәдәр тапылмамыш улдузлардыр,
ијирминчи јүзиллијин сонунда
чырпынтысыны низамлајан үрәкләрдир,
Африка чәнкәлликләриндә,
Латын Америкасынын шәләләриндә
Асијанын гумлу чөлләриндә
тәбиәтлә чарпышан кизли гүввәләрдир.
Севкимиз
чинар ағачы кими улу,

Зөһрә улдузлары кими парлаг,
гартал ганады кими сәрт
вә кәзләримиз кими горхмаз.

БУ ДУНЈАНЫН КЕДИШИНӘ БАХМАДАН

Нә гәдәр ачысан,
инчидирсән сәни севәни
бир кимсәни дүшүнмәдән
Нә гәдәр басарсан ајағларыны
сәнин үчүн чарпан үрәк үстүнә
утанмадан?
Нә гәдәр өјүнүрсән кәзәллијинлә?
Бу дунјанын кедишинә бахмадан
кирәрсән бир чәтинлијә
гаршындакы гаранлығы јахмадан,
өлдүрәрсән, басарсан,
үзәрсән көнүлләрдәки севинчләри
кәз јашларын ахмадан.
Сәссизчә чәкилирсән бир күнчә
кизләнирсән
севинчләрә
бир тәк севинч гатмадан.

ҺӘР ШЕЈ ОЛА БИЛИРСӘН

Һәр шеј ола билирсән:
Булут олуб јаға билирсән,
Илдырым олуб јаха билирсән,
Су олуб боға билирсән
Сел олуб өлдүрә билирсән
Һәр шеј ола билирсән
мәгсәдинә чатмаг үчүн,
башгаларындан сәадәти алмаг үчүн.

ИЗИНИ БУРАХАН ЈОРҒУНЛУГ

Санијэләр күн кими кечир,
Күнөш үзүндәки тозлары ата билмир.
Булутлар бир-биринә кечир.
Пәнчәрәмин ганадындан
 кизлинчә кирән рүзкар
 отағын ичиндә
 сәнин сөjlәдијин маһныны
 мәнә охујур.
Нә үчүн кечикдин?
Нијә кәлмәдин?
Заман кечир ағыр бир јүк кими
 чијинләримдә,
Изини бурахыр јорғунлуғун ағыр пәнчәси
 бәдәнимин һәр јеринә.
Хошбәхтәм кәләчәксән
вә мәни бәсан гараны
 јох едәчәксән.

БУ МӘСТЕДИЧИ БАХЫШЫН

Кәскиндир, мә'налыдыр,
бир тарихин јарпағыдыр,
дәниз қошғунлуғудур
 бу мәстедичи бахышын.
Ким билир
 мәним кими нечәсини
 мәст етмиш
 одуна јахмыш бахышын?

ҮМИДСИЗЛИКДӘН СӨЗ АЧМАДАН

Үзүмдә
нә гәдәр јорғунлуғун ағырлығыны
 көрсән белә
јенә дә сәјмазсан
Һәјатын чәтинликләрлә кечдијини.
Алырсан әлинә
 тәнһа үрәјини.
Дүшәрсән бир күчәјә
 унударсан мәни,
 атарсан мәни
 јаздығым ше'рләрин ичинә
вә үмидсизликдән сөз ачмадан
көзләрсән һәјатда
сәадәт јаратмағ јолларыны.

АНА СӨЗҮНҮН ТӘСИРИ

Јашым кечдикчә јашајырам,
ән ағыр күнләрин
 бурахдығы кәдәрләри
 салырам јада.
Јашајырам
Гулагларымда чинкилдәјән
унутмадығым о көзәлин маһныларыјла.
Јашајырам
севкилимин күлүшләријлә
вә ушағларын дил ачаркән
«Ана» сөзүнү өјрәнмәләријлә
өјрәнирәм сәни севдијимин мә'насыны
вә һәјатын көзәллијини.
Јашым кечир, амма гочалмырам.

ЈЕДДИ КҮЛЛӘ

Дағ үстүндә једди күнәш,
Һәр күнәшин сүфрәсиндә
једди гапы,
једди килит.

Кәлин кечәк бу дағлары,
Кәлин ачаг гапылары,
Һәр күнәшин әтрафында
једди күллә партлајыр
гаранлығын үрәжинә.

ДҮШҮНЧӘЛӘР

Доғулур гырмызы бир дајча,
дүшүнчәләрин ајдындығында
көзләри парлаг.

Дүшүнчәләрин гаранлығында
доғулур јыртычы бир гурд,
көзләри од.

Дүшүнчәләрин архасында
зәнчирли бир әл
вә дарағачындан күнәшә доғру.
салланан бир баш.

Дүшүнчәләрин о бири тәрәфиндә
милјонларла инсан јатыр.

Дајча шаһланыр,
Гурд улајыр
вә дар ағачындан салланан баш
јенә дә дүшүнчәләриндәдир.

ОТАГ

Отаг.

Отағын ичиндә бир маса,
масанын үстүндә бир гәләм
вә бир нечә вәрәг.

Вәрәгләр көмүрдән гара,
вәрәгләр көмүрдән ағ
вә масанын јанында дүшмүш
дөјүмәјән јорғун бир үрәк.

Отаг.

Отағын диварында асылмыш
чүрүмүш бир күзкү
вә чохларынын әзбәрләдији бир ајә
вә илләрдән бәри бојатланмыш
бир парча чөрәк.

Отағын ичиндә сәнин көзләрин,
мәним көзләрим
вә анасынын гарнында чабалајан
дүнја көрмәмиш
бир көрпәнин көзләри.

Отаг.

Отағын рәнки сары.
гапынын гаршысында
14-чү јүзилдән бәри дуран
«Әнәл-һәгг» дејән Нәсими,
16-чы јүзилдән бәри
«Нә јаныр кимсә мәнә
атәши-дилдән өзкә,

Нә ачар кимсә гапым
бади-сәбадан гејри»—
дејән Фүзули
вә отағын бағлы гапысы.

ШЕ'Р ВӘ МАҢНЫ

Ше'р јазмаг,
Маҥны охумаг
икиси дә бирдир.
Инсан һәр заман маҥны охумаз,
охујанда
ичиндәки сәссизликдә
јағар јағмур,
јағар күллә,
јағар чичәк.
Ше'р дә елә
каһ јағмур олур,
каһ гурғушун,
каһ да чичәк.

ЈАРАЛЫ СӘС

Јаралы сәсимә бахмајараг
һарајым ојадыр булутлары.
Чылпаг кечәләр
чылпаглығымда
вә јалнызлығымда
кизләнир.
Күнәш исә өнүмдә долу бир бардаг...
Күнәш доғунча
бардаг јаныр алов-алов.
сән дә бир керчәксән
кетдикчә артан дүшүнчәмдә.

ГОВ ОЛМАГ

Бир јел кими
нәсилләрин сәси кечир гаршымдан,
бирләшир гаршыдакы чајларын
далғаларыјла,
сујуун шырылтысыјла
ахыр тарихин ахымына
вә севкијлә бөјүјән бир гүрбәт
һамиләлијини итирир овчумда.
Ганадланырам учмаг үчүн,
бојнумдан асылан гылынчы
сатмаг үчүн
вә азадлығла әсирлијин арасында
доғулурам јенидән
бир јени күнүн тәмәлини
гојмаг үчүн,
гов олмаг
чахмаг үчүн.

ГАЛЫР

Чәкилир күлүн сују мин кечәнин ичиндә,
дан ағартысында дамла-дамла ган
изи галыр.
Көзләрә сыхылыр гурғушун
додагларда һәсрәтли
бир тәбәссүм,
бир титрәјиш.
фыртыналар гопар үрәкләрдән,
јалнызлығын архасында
ағрыјан
бир сызылты галыр.

ЧАҒЛАРДАН ГАЛАН КӨЗЛӘРИН

Чағлардан галан көзләрин,
о сусан көзләрин,
бир-биринә бағлы көзләрин
анладыр даш дөврүнүн
ачылмајан кизли ишләрини,
мағараларда јашајан инсанларын
тәбиәтә гаршы дурумларыны;
сүбут едир кәдәрли һадисәләрин
нәтичәләрини.

О сәрхош көзләрин,
јухуну ичән көзләрин,
иффәтли көзләрин,
гәм-гүссә сатыб
гәм-гүссә алан көзләрин,
әзаблар чәкән,
горхағлыг билмәјән көзләрин,
горхунч көзләрин
Үркәк көзләрин
гулдарлыг дөврүнүн фәрјадыдыр,
феодалларын сарајларында
тулларын дәстә-дәстә
сүрүкләнмәләринин әләмәтидир.
О көзләрин
мәни чашдырмағ үчүн
бир өтәри вәһмдир.

ДҮНЈА ЈОХСУЛЛАРЫ

Үрәјими долдуран јохсулларын
әлләриндән тутуб дүнјанын бир чох
өлкәсини кәдим.
Ганлы гапыларын килитләрини ачар,
өлүм гушларыјла гаршылашдыг,

арадыг талеләрини дүшүнән
инсан оғулларыны.

Инамлары уғрунда
асыланлара јакынлашмағ истәдик.
Севкимизин бизә өјрәтдији
фәрјадлары унутмадыг.
Вә јандырдыг бу гаранлығын ичиндә
бир фанар
јохсулларын күчүјлә
өлүм гушларыны сајмадан.

ГАРАНЛЫГЛАРЫН ҮРӘЈИ ПАРТЛАЈЫНЧА

Бир күн бир јел кими
өлүм кәлиб кечди
бурнунун учундан.
Сајмады өлүмү
Амма јаралары данышан инсанлар
ган ичиндә кечәркән өнүндән
дајанмады көрдүјүнә.
Јорта гачды,
гаранлыг күчәләрдән
арады сарғы,
бағламағ истәди
дилләнән јаралары.
Әлиндә партлајынча бир бомба
гаранлыг күчәләр ајдынлашды.
О, дурмадан аддымларыны атды
вә атачаг
бүтүн гаранлыгларын үрәји
партлајынчајадәк.

ГАРАНГУШЛАРЫН ЈАЛГЫЗЛЫҒЫ

Үрәјимин јарасы севки илэ бөјүјүр
думанлы бир јел дөнжәсиндә.

Инсанларын кәдәрини
һаваја учурдулан гушлар алыркән
әкир мәнимкини бармагларымын учунда
чочугларын көзләриндә,
чајын саһилиндә,
вә јалгызлыгла боғулан
сүкут јарпагларында.

Севкиләрдән күсән рүзкарларын
кәтирдији гарангушлар да
мәндән бетәр јаралы,
танадлары тарихин унудулмуш,
парчаланмыш күзкүләри.

Күзкүләр
гаты гаранлығын сусдуғуну
иланлы чөлләрин итирдији
инсанларын
әзијјәтини кәстәрир.

Күзкләр
севки илэ бөјүјән јарамын
ганамасыны рүзкара әкс етдирир.

Јарам
гарангушларын
сыхынтылы јалгызлығыдыр.

ГАРТАЛ КӨЗ

Атылыр күлләләр һәр јөнә—
јөнә дә кечә билмәз көзләри.
Көзләр күлләләрдән даһа күчлү,
Көзләр гарталдыр булутларда.

ИТИРМӘК

Јел нә гәдәр
узун
думанлы
кечилир.
Вә чәтин олса да
Кәрәк инсан
унутмасын өзүнү
итирмәсин өз сәсини.

ОВЧУЛАРЫН АРХАСЫНДАН

Бахар көзләрим
овчуларын архасындан,
чәјранлар овланаркән
јараланмасын.
Гушлар вурулуркән
өлдүрүлмәсин.
Бахар көзләрим
овчулар архасындан
гурғушунлар кимсәни
өлдүрмәсин,
ызлардакы сигаралар.
гурғушунла јахылмасын.
Бахар көзләрим
овчуларын архасындан
нифрәтлә,
Гурғушунлар булутланыб
јағмура дөнмәсин,
Ишләнмәсин гурғушунлар јалныз
јурду
азадлығы
вә инсан шәрәфини
горумаг үчүн.

ОВЧУ ЧЕЈРАНЫ ВУРДУ

Овчу чејраны вурду
Күл үстүндө ган дурду.
Наким гануна бахды
Јенидән ојун гурду.

Көзүм һеј сәнә бахыр,
Ал ган ичимә ахыр.
Ешг мәни ода јахыр.
Буна бир чарә кәрәк

КӘРӘКДИР

Чеврәмдәки сәдләри
Парчаламаг кәрәкдир.
Чәпәрләри јох етмәк,
Јолу ачмаг кәрәкдир.
Гаранлығы кечмәјә
Алов сачмаг кәрәкдир.

ДҮНӘН КЕЧӘ

Дүнән кечә сәни
Хәзәрин саһилиндә
далғалар ичиндә арајырдым,
көјдә бир-биринин ардынча
сәнән улдузлары
бир дә
кечәнин гаранлығыны јыртан
сабаһын ајдынлығына
вә сујун үзүндә көрүнән
дүшүнчәли рәсминә бахырдым.
Дујурдум

«Гәрәнфил, Гәрәнфил,
Гәрәнфил»¹—дејә бағыран
бир сәси
өз ичимдән.

ҮЧ ДАМЛА ЈАШ

Бир парча булут
Бу булутдан
үч дамла дүшдү,
Дамланын бири
анамын овчуна,
бири дә
мәним овчума,
О бири дә
торпағымыза.
Анамын овчуна дүшән
мәним көз јашым иди.
Мәним овчума дүшән
севкилимин көз јашыјды.
Торпағымыза дүшән
тарихин бычағындан ахан
ганымыз иди
вә узун илләрин бојунча
гаршымызда дамарланан
әзабымыз иди.
Анам көз јашыны ичди
мәни һәр бәладан
горусун дејә.

¹ «Гәрәнфил»—Ә.Бәндәроғлунун ше'рләриндә по-
тик образ вә Бақыда чапдан чыхмыш ше'рләр мәчму-
нинин үнваны.

Мән көз јашымы ичдим
севкилими кимсә
алмасын дејә.

Торпаг исә
баһары көзләјирди
јени лаләләр
көјәртсин дејә.

КЕЧМИШДӘН ХАТИРӘЛӘР

Чағлар кечди ојанмадыг,
Дәрд чәкмәкдән усанмадыг,
Әл вердиләр дајанмадыг,
Санымызы унутмушуг.

Бу елләрдән дүшмән гачды,
Илдырымлар ишыг сачды,
Дәнизләрә јоллар ачды,
Шанымызы унутмушуг.
Шимшәк вурду, биз дә јандыг,
Бош сөзләрә тез инандыг,
Гаранлығы әјдын сандыг,
Анымызы унутмушуг.
Дағлар чошду, гол гырылды,
Сүмүк сынды, бел гырылды,
Әлимиздә тел гырылды,
Сазымызы унутмушуг.

Дәниз чошду үрәјимдә,
Зәнчир изи биләјимдә,
Һәсрәт кизли диләјимдә
Јазымызы унутмушуг.

Балыгчынын ағ ағында¹,
Овчуларын тозағында²,
Јурдумузун торпағында
Ганымызы унутмушуг.

Ағ көјәрчин ганадланды,
Дамарлардан ган атланды,
Әкмәјимиз бајатланды,
Јурдумузу унутмушуг.

Күнәш доғар үзүмүздә,
Илдырым вар көзүмүздә,
Мәрдлик, шәрәф сөзүмүздә,
Елимизи унутмушуг.

Кәзәр көјдә көзәл гушлар,
Керчәкләшмәз һеч бир дүшләр³,
Дүјүнләниб јарам ишләр
Дилимизи унутмушуг.

ЈАНА-ЈАНА СӘСЛӘНМӘК

Узағлардан
јана-јана сәсләнди
чоҳдан арадығым бири
мәнә бахыб «дајан» деди,
«Әлин вер әлимә,
атәшимә јан»—деди.
Јандым, аловландым
Мәнимлә бир јанан
ахтардым,
тапмадым.

¹ Ағ—тор

² Тозаг—тәлә

³ Дүз—јуху

ТОРПАҒЫН МҮГӘДДӘСЛИҒИ

Исти чөрәкдир
иҗләнен бу торпаг,
алов-алов јанан бу торпаг,
чәкдијимиз һәсрәтләре
шаһид
бу торпаг.

Нәсилдән-нәслә
јенә кәфәнимиз,
гәбримиз
галачаг—
бу торпаг

КҮЛҮНКЛӘР ВУРУШУНДА

Биз дағларын көрдүјү
күлүнкләр вурушунда
дајанан бир зәрбәјик.
Дамар-дамар дамарланан
јалчын гајалардыр
голларымыз.

Замана ујмадан
узаныр күнләримиз.
Заман кечәркән
сәртләшир дамарларымыз.
Замана бахмадан
чошар булагларымыз.
Биз заманла әкизик,
илдырымла јанан дашларыг
дүнјанын үрәјиндә.

СӘССИЗЛИҒИМДӘКИ АЧЫЛЫҒ

Көрдүн сәссизлијимдәки ачылығы,
сәбәбини билмәдин.
Бахышларым бычаг кими
кәсилди гаршымда
сәбәбини билмәдин.
Әтрафымызда јүксәлән хорјатлары
динләдин,
амма нә фәјда,
мә'насыны билмәдин:

«Јаш гуруду,
Күн доғар, јаш гуруду.
Бу синәм көз-көз олду,
Ичиндә јаш гуруду.
Керчәји инкар едән
Һа дејәр јаш гуруду».

ЈАНАР ДАҒЛАРДАН ПҮСКҮРӘН УЛДУЗЛАР

Кәләчәк
дан ағартысында
чәкилән сују илә
сусузлуғу апармагдыр.

Кәләчәк
мешәләрдән,
дағлардан,
чөлләрдән
учан гушларын
нәғмәләријлә севинмәкдир.

Кәләчәк
јанар дағлардан
Пүшкүрән улдузларын
Гаранлығлары ајдынлатмасыдыр

Кәләчәк
һәр кәсин арадығы

бир сәадәт,
динчлик
вә күвәнликдир.
Кәләчәк
јүз илләрдән сонра
дамарларымызда кәзән
үмид долу ганларымызды,
Кәләчәк
көзләримиздә сахланан
севинчли бахышларымыз
кәләчәкдир,
Кәләчәк!

СӘН ДАМАРЛАРЫМДА КӘЗӘН ГАНСАН

Сән дамарларымда кәзән гансан,
үрәјимдә
аһәнки позулан дөјүнтүсән.
Сән
гаранлыг кечәләримдә
рүзкарларын јаратдыгы
динмәјән бир фыртынасан.
Сән
чығыртысан,
јарасан
додағымда, ичимдә,
Сәнсиз јашамаг
Африка гураглыгыдыр,
ачлыгыдыр јајымда,
Чүнки сәнин севкинлә доғар
јени күнләрин ајдынлыгы.
Сәнин күлүшүнлә
ачыр ағачларда
тумурчуглар.

Сән јашарсан
чәтинликләрдән горхмадан,
ағыр күнләрин әзабыны
дашыјарсан
башгасынын јүкүнү, һәсрәтини
усанмадан.
Сән
сәнмәјән бир гығылчымсан,
бир күлләсән овучларымда,
дамла-дамла дамлајан
күнәшин нурусан
үрәјимдә.

КӘРКИНЛИК

Дүшүнчәләрими боған
далғалы бир дәниздир үрәјим.
Ичиндә гушлар
ганад чарпар
кәркинликдән.
Күчлү бир фыртынаја
сөјкәнән үрәјим
јенә сәнин үчүн чошар
горху билмәдән.
Чүнки динмәјән
бир дәниздир үрәјим.

ҺӘР СЕВКИ БИР ДАСТАНДЫР

Һәр севки бир дастандыр дилимдә,
Һәр кәдәр бир һекајәдир үрәјимдә.
Анладыр нәсилләрә
һәјат нәғмәләрини.

Өјрәдир ушаглара
дил ачаркән
илк сөзләри
Үрәјимин чырпынтысыны
зәлзәлә далғасы,
јашамағ уғрунда
инсан говғасы.

ҺӘР БИР ШЕЈИН ӨЗҮСӘН

Һәр бир шејин өзүсән,
сәндән бир парча мәнәм.
Бир варлығын сөзүсән,
галханды сәнә чаным,
Кәсмә мөндән севкини,
сәнә бағлыдыр ганым.
Нә гәдәр узанса да
чәкдијим ағыр күнләр,
Нә гәдәр чохалса да
заманын душтағлығы
ајырмаз мәни сәндән.

ГӘЗӘБЛӘ СЕВДИМ СӘНИ

Јараларың дәринлијиндә
көрәркән әзабы
вә үзүнтүләри
гәзәбилә силкиндим,
бир ешг ујғусундан
гәзәблә севдим сәни.
Чошғун чајларын маһныларыјла
кәзәр мөндәки севки дујғусу.
Билимәз сабаһын нә олачағы
вә учмағы унутмуш
ғанадсыз гушларын кәдәри.

Јенә сарыр мәни
бир ешг ујғусу.
Силкинирәм,
әлләрим әлләриндә.

ҺҮЗНЛӘР ЈАРЫШЫ

Ач үрәјинин ичини,
утанма мөндән,
Мән дә сәнин кими
бир чылғынам.
Сәр үзүнтүләрини
сүфрәјә.
Мән дә сәнин кими
бир вурғунам.
Истәрсән јарышағ,
адыны һүзнләр јарышы
гојағ.
Чағырағ
гурдлары, инсанлары
бу сүфрәјә,
сонра сән
сәндәкини алат,
мән дә мөндәкини,
Сән аңладаркән
бәлкә күләр инсанлар,
Мәнимки исә
ағлар гурдлар.
јаһар јери
гурдујла, инсаныјла.
О заман аңларсан
дилсизәм нәдән?

АҢРЫЛЫГДАН ШЕ'Р ДОҒУР

Аҗрылыг гызгып бир дәм бир парчасыдыр
заманла гажнашыр,
үрәжә жапышыр.

Аҗрылыг
доғурур ше'ри,
доғурур ше'ри,
доғар истәнилмәдән
дурар үрәжимиздән
ачы-ачы.

Аҗрылыг
севкинни доғурдуғу
бир дујмазлыгдыр
әримәз од ичиндә.

БОШЛУГЛА СӘС АРАМАГ

Сүрүсүнү итирән
үркәк вә чылпаг
бир дајча ирәлиләјир
онун дүшүнчәләринин архасында
вә онун әлләри
чашгын-чашгын
тохунур
бир бошлуға.

Баласыны арајан бир ат
кечир тәлашла
онун дүшүнчәләринин өнүндән.
О гучуглајыр дүнјаны әлләријлә
вә арајыр итирдији өз сәсини
бир бошлугда.

КӨНЛҮМДӘ ИТИЛМӘК ИСТӘРСӘН НӘДӘН

Бычаг кими бахышларыны
көнлүмдә итилмәк истәрсән
нәдән?

Гопарырсан бағыртыларыны
дәличәсинә
бир овуч севинч үчүн
нәдән?

Сәссизчә ачар додагларында
ганајан јаранын чичәји
нәдән?

Јорғун күлүшләринлә
керчәји унутмаг истәрсән
нәдән?

Нәдән бир дамла ајдынлыгла
доғар көзләриндә мин дамла севинч?

Нә бағыртылар
из бурахар арамызда,

Нә бөһран галар ичимиздә.
Јалныз бир күнәш доғар әлләримиздә.

Истидән дамлар тәрләримиз
сахсы габлардакы күлләрә.

Көјәрир күлләр севкимизлә
нәдән... нәдән?

АДДЫМЛАРЫМЫЗЫН КИЗЛИ СЕВДАСЫ

Башлады аддымларымызын
кизли севдасы
бир јалнызлыгын архасында.
Ачылды севинчләрин гапылары
бир јалнызлыгын үрәјиндә.

Майнылар охудуг
јени күнләрин кәлишинә.
Саламлар дедик
јени достуғумуза.

ЧАРПАР ҮРӘК ДАМАР-ДАМАР

Чарпар үрәк дамар-дамар, өлмәз,
диләк, севки анар, сән кәлмәсән дә,
кәлмәсән дә бу һәјатым белә кечәр.

Чох дајандым сөнмәз ода,
Севки билдим, өлмәз о да,
Ешг дәрдини анламајан һеч дајанмаз
белә ода.

СӘНИ ХАТЫРЛАРКӘН ГОЛЛАРЫМА КҮЧ КӘЛИР

Сәни хатырларкән
голларыма күч кәлир
бир јаралы гушун ганады кими.
Чарпар үрәјим,
учмаг истәр үрәјим
дүзләрә,
чөлләрә;
санчмаг истәр
даша дөнән бир үрәјин үстүндә
күскүнлүк бајрағыны.

БИР УЛДУЗ АХТАР

Әлбәттә, күн кәләчәк
бир улдуз ахачаг,
бир улдуз гопар јериндән,
көј дәјишәр булудуну,
ајдынланар көјүн үзү.
Ахан ганларын изи галар
ачылмајан чичәкләр үстүндә.
Сән дә атарсан бир јана
үрәјиндәки дүјүмләнән һәсрәти,
бахарсан улдузларын
севинчлә јенидән
көрүнән ахымында
вә инсанларын ујгудан
ојанмасына.

ТОХУНМАГ ИСТӘР ӘЛЛӘРИМ

Тохунмаг истәр әлләрим
јағмурдан сонра көрүнән
гөвси-гүзеһә.
Тохунмаг истәр әлләрим
әлләринә,
көзләрим көзләринә.
Амма арада тиканлы мәфтилләр,
арада јағмурдан габаг
курлајан булутлар,
јағмурла бирликдә
ахан көз јашлары
гојмаз керчәкләшсин
дүшүндүкләрим.

ОЈАТМА МЭНИ

Үзүнтү ичиндә јашадым күнләр.
Ән көзәл ујгудан
ојатма мәни.

Ојунлар ојнадын шылтаглығынла.
Башгасыны тапдын,
ојнатма мәни.

Ешгини унутдум, мәни көзләмә.
Чох јандым одуна,
алдатма мәни.

ЈАРПАГ-ЈАРПАГ

Јарпаг-јарпаг
гар јағды үстүмүзә.
Јарпаг-јарпаг
ағач дүшдү үстүмүзә.
Јарпаг-јарпаг
күлләр ачды тумурчуугларыны
бир ујгуја далдыгдан
вә баһары, гышы, пајызы,
јазы јашадыгдан сонра.

Дағ алтыны
Дағлама дағ алтыны.
Атәшим илдырымдыр
Газыбдыр дағ алтыны.
Чејран бојунун бүкүбдүр,
Нејләјир дағ алтыны.

БЕЗМӘК

Дүнјанын бүтүн ачысыны
гој бир бадәјә
Сән ич,
мән дә ичим,
Ким сәрхош олдуса
о безмиш.
Безмәк билирсәнми нәдир?
Өз дилини унутмаг
ән бөјүк бәдбәхтликдир.

ДИВАРЛАРА ЈАЗЫЛАН ШЕ'РЛӘРИМИЗ:

Артар көрүш һәсрәти.
Кедирсән хәбәрсиз
узаглардан.
Алырсан әлләринә
әлләрин бурахдығы
јараларын сызылтысыны.
Сорарсан
һарада олдуғуму.
Бахарсан ки,
нә мән варам,
нә дә севдикләрин.
Јалныз бир мирас галмыш.
О да
јени бир ше'р
вә көз јашыјла
диварлара јазылан
ше'рләримиз.

ЈАШАЈАН ДИЛИМ

Дедиләр:

Чатды тырх сәккизә јашын
нә газандын бу мүбаризәдә?
Јанды әлиндәки бүтүн шамлар,
сөндү бир гаранлыг кечәдә.

Дедим:

Гаранлығы ајдынладан јалныз
шамлар дејил,
Савашы гызышдыран
мән дејиләм.

Гаранлығы ајдынладан
мәним јашајан дилимдир.
Чүнки үрәјимдә килитләнән
ағрынын,
санчынын
кәсилдијини дујдум

Дилимин ачдығы јердә,
үрәјимдә көјәрән
севкинин,
севинчин
дәринлијини тапдым
дилимин јашадығы јердә.

ГӘЛБИМИЗДӘ, КӨНЛҮМҮЗДӘ

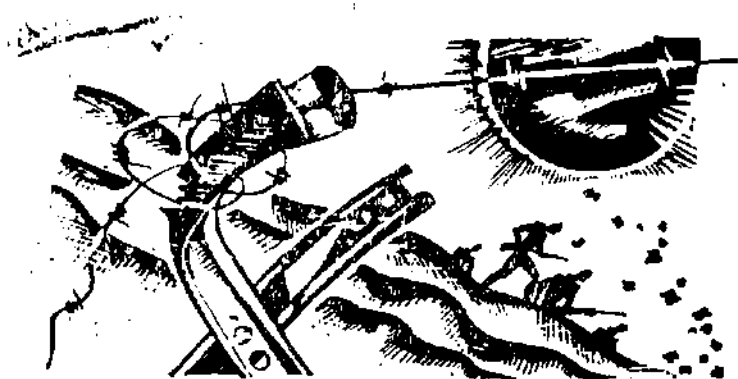
*М. Ф. Ахундовун 175 иллик јубилеј
тәнтәналәриндә јазылмышдыр.*

Елм-сәнәт дијарындан,
Гыз галасы чырағындан
Учалды көјә бир улдуз,
Динләди инсан дәрдини,
Өз дилини севә-севә

Јыртыб гаранлыг пәрдәсин
Илләр боју бир сирр галан
Бајатылар нәғмәсијлә
Уғурларын, оғузларын кур сәсијлә.
Аталарын нәфәсијлә.
Азәрбајчан торпағында
Јенидән доғду бир сәһәр
Хаганинин, Нәсиминин,
Фүзулинин, Хәтаинин,
Видадинин, һәм Вагифин
Милли һиссини сахлајан
Ганлы үрәкләр ичиндә
Һеч горхмадан, чәкилмәдән
Һагсызлыға баш галдыран
Ахундзадә Фатех Әли.
Күлә-күлә јашајыр да,
Ичимиздә, гәлбимиздә, көнлүмүздә.
көнлүмүздә.

Бакы, 1988

ПОЕМАЛАР

АЧЫ МӘНИМ, УМУД СӘНИН, ГАСЫРҒАЛАР ҺӘПИМИЗИН

Додагларда
Јана-јана пығылчамланан сөзләримиз
Шәфәгин һәсрәтлә ајаглашмасыны
Көзләјән көзләримиз.
Күнәшдә јаханан
Заманын душтаглығына дирәнән¹
Сәрчә үрәкимиз
Сығыр чаһана севкилә
Гучаглајыр, горујур сәни.
Вә севдикләрини
Көз бәбәки кими
Бу чәкилмәси зор олан
Заманын торлу үрәкиндә
Амма заман исә

¹. Инадла синә кәрән, күч верән

Нә бизә мәнәл гојур,
Нә дә сәнә.
Заман,
Үстү өртүлү бир сүфрәдир гаршымызда.
Көзләримиз,
Чағларын гаранлыгда боғулан
душтагларыны көзләјир.
Ијирминчи јүз иллијин душтаглары да
Күлүр һәр чанлы нәснәјә¹
Беләчә доғур
Чичәкләрин ачдығы анда
Күч бир доғум санчысындан сонра
Буланлыг, үзкүн, биткин
бир күнәш

Күнәш
Арајыр чобаныны итирән гузулары
Арвын, далғын, јорғун.
Гасырғалар гојур гаршымызда
Ахан танына алдырмајан кишиләри
Көрүр илғымла долдурулмуш
Пәрдәси јыртылмыш көзләримиз.
Амма бир чығырышла
Бир һарајла.
Ојаныр ичимиздә
Илләрин унутдурдуғу күлүмсәмәләр.
Орталыгда нә севинч
Нә мутлулуг
нә динчлик
нә күвәнмәк
Нә илдырымларын
Гәфләтдән кечдики дөврә.
Нә сән, нә мән,
Нә дә севки анылары.²

¹. Әшја, аләт, шеј.

². Хатирәләр.

Гығылчымланан сөзлөрүмиз
 Булудларын арасында итән
 Жорулан,
 Шаһланмасыны унудан атлардыр.
 Шәфәгин күчү исә
 Алача гаранлыгдан чалынан сүтүн
 Ағырлыгыдыр.
 Көзлөрүмиз фәзада билинмәјән
 Дәнкәси¹ позулан
 Бир кәзәкәнин² нә олдуғуну
 Көзләјиб дүшүнмәкдир.
 Күнәшдә јаханан сәрчә үрәжимиз
 Сәнә сарылан,
 Јени дил ачан
 Бир көрмәдир.
 Чаһан исә
 Дәдәләрүмиздән галыг олан
 Өз дилимиздә
 Чөзүлмәси күч олан
 Бир сиррдир.
 Севки исә
 Сәни үрәкләрүн ган дамарында
 сахламагдыр
 Гәрәнфил јапрагларында
 Кечәдән бәри ујујан шәбнәми
 Шимшәкләрлә ојандырмагдыр.
 Ше'рлә дүнјанын үзүн дәкишмәкдир
 Көтүмсәрлики³ дүшүнчәләрдән
 силмәкдир.
 Замана гаршы дирәнмәкдир
 Бу күн сәни дүшүнүркән
 Ујғурларын карванларындан

¹. Мүвазинәт

². Кәвакиб, сәма чисмләри

³. Бәдбинлик, күскүнлүк.

Бизә из галан
 Хорјатлары да хатырлајырам.
 «Сән дә јан,
 Бу одлара сән дә јан.
 Нанча һәсрәт чәкәрсән
 Неч усанма сән дајан».
 Севкин
 Үрәкимдә дүкүмләнән
 Ачы вә дирәнмә долу ше'р,
 Ше'р
 Полады дәмрчи очағындан
 Гызғынлығы илә алыб
 Гаранлығын үрәкинә басмаг
 Ше'р
 Арты вә әскилә боғушан
 Бир севки гасырғасы
 Бир ган дамысы.
 Бу дамыла,
 Бузлу бир көлчүкүн чеврәсиндә
 Заманыны ашмыш
 Гырмызы бир чичәкдир.
 Вурушуруг фәдакарлыгла
 Севкилимизи, севдикимиз кими дә
 Севирик үсјаны
 Фәрәһләнирик орталыгда
 Гејрәт чичәки ачаркән
 Вурушма мајаланыркән
 Чаһандан күсмүш күнәшин зијаларыны
 Алырыг овучларымыза
 Ана сүдүјлә өкрәнилән нинниләри
 Ашылајырыг бәлләкимизә¹
 Шимшәкләрүн көј гуршагларындан өнчә
 Кизләдики сирләри
 Бир түркү, бир ше'р
 Бир варлыг кими

¹. Дүшүнчә, ағыл

Дүзүрүк чеврэмизэ
 Нэ сән буну горујурсан
 Нэ дә севдикләримиз
 Гаршыдан салдыран
 Жыртчы гушларын пәнчәләри
 Гандал кими тахылыр
 голларымыза
 Унудуруг өзүмүзү
 Мәнлијимизи, сечкиләримизи
 Вә варлыгымызы
 Чиркинлик вә көтүклүкләрә гаршы
 Неч бир диксинти дујмадан
 Чиркинлик вә көтүклүкләрә гарршы
 Ипәк бөчәкинә мәнәл гојмадан
 Көзләјирик ајдынлығын доғушуну
 хәјалларла
 Бир-биримизи јијәчәк кимијик
 Мәдәнијјәти дүшүнмәдән
 Јаралы бир күвәрчин вураркән
 Ганадыны дүшүнчәләримизэ
 Ахыр күнәшин көзүндән ган
 Чеврәји гаплыјыр думан
 Мәнлијини итирән заман
 Гымылдамыр јериндән
 Ијиликлә көтүлүк арасында
 Көрүрүк чәкишмә
 Вичданымыздан ганатланан јаралы
 сөзчүкләр
 Хатырладыр бизэ
 Бир түркүјү.
 «Ганатланар:
 Гуш учар ганадланар.
 Кәсмә атар дамарым.
 Көзүмдән ган атланар
 Көрпәләр дил ачаркән
 Нечалар ганатланар».

Каинатын чәрдәжиндән сычрајан
 Бир сәс динләјирик
 Күчүмүзү топлајыб
 Неч нәјә бахмадан силкинирик
 Ган чанағына дөнән күнәшин
 Чеврәсинә узадырыг бармаглары
 Кәсилән әлләримизи.
 Итирир күнәш мұвазинәтини.
 Каинат баш әкиб көстәрир
 Сијан булудларын үстүндә
 Ојунчаг олан кәзәкәнләрини.
 Илдырымлар вурур,
 Көј курлајыр,
 Шимшәк чахыр
 Биз дә
 Бу бармаглары кәсилмиш әлләримизлә
 Инсан күчүлә бичирик гасыргалары.
 Чырпынаркән чеврәнин чеврәси
 Јенә арајырыг
 Өзүнү итирән күчүмүзү
 Јенидән охујуруг
 Чочугларымызын охудуглары түркүмүзү
 Вә дашыјырыг
 Чијнимиздә,
 Көзүмүздә,
 Анамызын сүдүндән
 Бабамызын сөзүндән
 Дамлајан гејрәтимиздә
 Кечмиш чағларын бурахдыгы
 Инилтиләрин көлкәсиндә
 Дујуруг вар олдуғумузу
 Шәфәгин рәнкли чағрысилә
 Ојанырыг мәстликимиздән
 Вә бир түркү јахырыг орталыгда:
 «Чағлар боју санымыз
 Унудулмаз шанымыз

Ирмаглара јол ачды
Сөздән ахан ганымыз».
Дунјанын једди гапысындан
Бир гапынын өнүндө чөмөлдим
Кирмәлик истәдиләр вермәдим
Севкидән арынанлар.
Көтүлүкә гапыланлар
ишдә
Һәр өн јарғыја
дајананлар
Сачма сапан,
Абуг-сабуг
гонушанлар.
Мәни сандылар дәли
Мән дә өзүмү,
Кар вә дилсиз көстәрдим,
Кәлиб кечәнләрә.
Дүшүндүм
Дүшүнә билдиким дәки
Инанмадым
Шәфәгсиз бир сабаһын
доғачарына.
Бағланмадым
Иплики чүрүмүш хәјалләра
Дирәндим
Дунјанын гаранлыг гапыларына
Таныдым
Ичләри ачы долү инсанлары
Түркүләрилә
Бајраглашан сөзләрилә
Шашгынлыға бағланмајан
Бир севки арадым
Бычаглары итиләјән јараларымда
Мә'насыз дүшүнчәләрә күлүмсәдим

Вә јухусуна далмыш чаһанын
Јохсуллары танымадығыны өкрәндим.
Топрағымын көзәлликини
Јағмурун илк дәнәсини
Севдиким кими
Үрәкдән севдим инсанлары
Вә инсанлығы
Дунјанын гапысы өнүндән кечәркән
Маһны охумаг истәдим онлар үчүн,
Гијамын,
Инамын
Гасырғасында доған, бөјүјән
Ән көзәл түркүләри
Амма түркүләр
Ара-сыра гасыб-говурур мәни.
Кечәнин гују гаранлығында
Улдузларын ичдән күлүшүнү
Пајлашырам севдикләримлә
Ачыдан узаг севкијә доғру
Јашамаг уғруна сүрдүрүрәм гавғајы
Кечмиш илләрин хатирәләрини
Хатырладығым кими
Арыјырам дағларын аныларыны
хатырлајанлары
Көзләнилмәдән бир вағиә чыхыр
гаршыма
Төз голаран фыртынам доғур
Керчәк говғаларын өнүндә
Үсјанлар бир зәнчир кими
Бағланыр бир-биринә
Бир јағмур јағыр
Јенә илдырымлар вурур
Көј курлујур
Орталыг дөнүр
Сулары ичән чәһәннәм атәшинә.
Ганатларында

Инсан севкиләрини дашыган
 Жаралы гушлар.
 Ган дамдырырлар димдикләриндән
 Жагмур дәнеләринин ортасына
 Жагмур дамалары да
 Дөнүр улдузлара
 Ганатланараг
 Гаранлыг ичиндән жүксәлиркән
 Учсуз-бучагсыз чаһана
 Жаралы гушлары да алып
 Чеврәсинә.
 Кечир илләрин доғурдуғу
 Гулаглары кар,
 Ағыр күнләр
 Бир дә заман оҗнаҗыр оҗунларын
 Чағларын дашлашмыш үрәк
 дамарларындан
 Шивән гопаран ибтидан инсанларын
 севкиләри.
 Жарышыр чағымызда анламыны
 Итирән бә'зи севкиләрләр
 Гоша кедир севкиләр
 Бә'зи инсанлар да,
 Ажырмыр севкији киндән
 Ағыллыны дәлидән
 Хәҗалы мәнтигдән
 Ағы гарадан
 Көзләримизин жаратдыры илғымларын
 Ортасында доғур
 Чәкишмәли сүн'и көлләр
 Јашыҗыр заман,
 Керијә дөнүш нөгтәсини
 Гајнаҗыр һәсрәт гоһусу
 Јарымчыг галан дашлашмыш түркүдән
 Мән дә
 Севкијә сусамыш топрағын

Титрәјишини дујурам.
 Бу сучлу замандан сорурам
 Јипләнмиш вә заманы кечмиш
 Душүнчәләрин гаршысында
 Суса билирми озан?
 Бир чаваб алырам
 Мәһвәриндән гопан дүнҗанын
 нишанындан
 Динләјирәм үрпәдиҗи сәсләри
 Вә өз дилимлә гонушан гардашларымы.
 Чалышырам анламаға
 Дујғусуна далмыш дөвраны
 Ојандырмаг истәјирәм үсјан
 түркүләрилә.
 Торпағыма олан бағлылығымы
 Дөндәрмәк истәјирәм.
 Чанлы бир нәснәјә
 Унутдурулмасы истәнилмәјән
 Бир севкијә
 Алнымдан вә јанағларымдан
 Ахан сојуг тәрләри
 Јығырам овучларыма
 Сәпирәм дурдуғум јолун говшағына
 Вә гапылары килитләнмиш умутлара
 Күн батаркән көзләјирәм
 Севдә вурғуну
 Ичләри ачы долу инсанлары.
 Ачыјырам
 Чичәк кими ачылыб
 јумулан үрәкләрә
 Һәјатла өлүмүн епүшмәсинә
 Сучлајырам
 Бағназлығы¹
 Иргчилији

¹ Мәһүмәтчылыг, фанатиклик

Шөвинизми
 Вә тарихин керчәкини унуданлары
 Сырлырам
 Бир хәнчәр кими гынымдан
 Дирәнәрәк сапланырам.
Севкији,
 Инсанлыгы,
 Күлүмсәмәји
 Душтаг аланлара
 Топрагымын үзәриндә
 Чичәкләнән көз јашларымын
 көлкәсиндә
 Ачыдан узаг
 Ачыдан арынмыш
 Севки долу бир һәјат уғрунда
 Верирәм савашымы.
 Гаранлыг архасындакы
 Пәрдәсини јыртынча күнәш
 Өлүмсүз бир сәадәти
 Инчә бир сыз илә дилләнир
 Илләрдән бәри овчумун ичиндә
 Сахладығым һәсрәт рүзкары
 Узун чағларын мағарларындакы
 Гаранлығын чизкиләриндә
 Чанлылығыны итирмәјән
 Инсан севкисилә
 Бөлүшүр сәссизчә
 Бөлүр кечәји икијә
 Бирини бурахыр тарихә
 О бирини дә атыр
 Заманын даш кәсилмиш үрәкинә.
 Заманла тарих
 Дуруп гаршы-таршыја
 Бир удгунту кими
 Јалнызлыглары илә ојнајан
 Инсанларын өнүндә
 Ајагланыр көзләрдәки тәзәбләр

Диндирәнмир онлары
 Күнәшә сары чапан атларын күчү
 Јаханыр һиддәтләри
 Анламыны арајан севкиләрин
 Кәскин бахышларынын
 Бурахдығы көз изләриндә.
 Бу анда, севкилим,
 дујурам
 Чағларын дәринликләриндән бир сәс
 Вә бир ше'рлә анладылан бир түркү.
 Јах сән көтүмсәрлики
 Давран ејимсәрликлә¹
 Дашы көнлүндә һәр ан
 Инсанларын севкисин
 Мәһәл гојма ачыјам
 Өн јарғыја² тутулма
 Нәснәләрин өзүнү
 Неч бир заман унутма.
 Ашылмајан дағлара
 Бағланан гапылара
 Чапрашыглы јоллара
 Јорулмаз бир дирәнчлә
 Армаған вер шимшәки
 Һәр гаранлыг ичиндә
 Јах ајдын дүшүнчәләр
 Севкисиз үрәкләрә.
 Ишлә чанлы дамарлар
 Чохалан бир достлугла
 Дәнизә, ирмаглара
 Јүксәлт куркур сәсини
 Халгларын достлугуну
 Инсанлыг шәрәфини

¹. Фәрәһлә, ачыг үрәклә

². Бир мәсәләни билмәдән әввәлчәдән һаггында
тәти сөз демәк, һәкм вермәк.

Гору бир варлыг кими
 Унутма күнәшин дә
 Неч әксилмәз ишини.
 Ачы мәним, үмуд сәнин
 Гасырғалар һәзимизин
 Јанә бир заман кечәр
 Бир тарих дәкишир дөврәсини.
 Бир севки доғар
 Дүнјанын үрәкиндә
 Бир әски баһар кәстәрир
 Чатлајан топрағын алтындакы
 Гырмызы лаләләри
 Бир овуч көз јашы дамлар
 Абидәләрдә ојулмуш јазылардан
 бојнубүкүк бир лаләнин
 јапрағына.
 Дөнкәси дөнән чағын дамарларында
 Гајнашыр үсјанлар
 Олур силкинмәләр
 Баш галдырмалар
 Мејдан охумалар
 Истисмар вә зүлмә гаршы
 Овчумдакы һәсрәт рүзкары
 Дөнүр инсан севкисинә
 Гучағлар ән илкин инсанларын
 Илкин севки сөзчүкләрини.
 О заман, севкилим,
 Чағлардан бәри һәсрәтини чәкдикиҗ
 Сәадәт вә севки доғушунун
 Санчысыны дујарсан.
 Вә бирликдә бөјүдүрүк
 Јаралы барыш гушларыны
 гучағларымызда.
 Кечәр заманын кери галмыш күнләри
 Тоз алтындан сыјрылан
 Атларын нал сәсләрилә.

Бири дағларын көксүндә
 Бир јетим лаләји булур
 Онун јапрағындан сызан шәбнәми
 Алыр овучуна.
 Сәпәр көј үзүндә олан
 Көј гуршағынын рәнкләринә
 Бир гаршылашдырма јапар
 Севкинин рәнкләрилә
 Узадыр әлләрини
 Тарихин дәринликләринә
 Бағырыр, чағырыр.
 Өзүнү тарихдә унудан севкисизләри
 Мән дә ојанырам чағлардан бәри
 Далдығым јухудан
 Севкилим, сәнин сәссиз
 Өпүшләринә
 Гаршымда јапрағы төкүлмүш бир дал,
 Сују гурумуш бир булаг.
 Јағачағыны унутмуш булуд
 Севкилисини јени көммүш
 бир будала.
 Ше'ри битмәмиш бир озан
 Түркүсүнү унутмуш
 бир шәргичи.
 Мусигини шашыртмыш
 бир мусигичи.
 Дилини унутмуш бир јазар
 Рәнки чалынмыш бир гыз.
 Ниннисини рүзкара вермиш
 бир ана.
 Сән вә мән
 Бир дә бүтүн чаһанда
 һагсызлыға гаршы
 Фәдакарлыгла чарпышан икитләр
 Үсјанын өзү
 Вә әлләримиздә титрәјән

Бармагларымыздакы шашгын,
Күскүн доған
Инсан севкисилә
Ојанан бир күнәш

* * *

Ачы мәним, умуд сәнин
Гасырғалар һәпимизин
Ахан ганлар, чарпан үрәк
Атар дамар
Гаранлығы парчалајан
илдырымлар.
Аловланан, һеч сәнмәјән
Јанар дағлар
Мутлулуғу түркүләјән
Ач чочуглар
Һәпимизин
Күн доғаркән өтән гушлар
Јатырларда¹ јанан мумлар
Көрүнмәјән кезәл душлар
Јерлә көјүн арасында
Мајаланан севинч, һәсрәт
Һәпимизин

Мән дә
Сәнин кими
Халғыны дүшүнмәјәнләрә
Ачыгланыр, һиддәтләнирәм.
Бағырырам
Әскији јенијлә дәкишдирмәјәнләрә
Инкишафы өнләјәнләрә
Гаранлыг кечәләрин көксүндән
Түркүләри сабаһа кәтирмәјәнләрә

¹. Зијарәткан

Топулум ичиндә
Хәстәлик
Бәдбәхтлик кәтирән
Ше'р вә түркүләрә.

Мән дә
Сәнин кими
Чапырам атларымы күнәшләрә
Јаздыгча ичләнирәм.
Һәјачанланырам
Чеврәмизи саран
бә'зи дүшүнчәләрин бир-бирилә
чәкишмәсинә
Вә ичимдән гоһан
Дәли гасырғанын азғынлығына.

* * *

Јенә бир севки доғар орталыгда
Јенә бир чағрышым¹ олур
Чеврәмиздә
Мән һәсрәт чәкиркән
Сән дә ичирсән һәсрәти
Бир јанғын кими долурсан ичимә
Азадлығы
Сәадәти
Севкији
Мүбаризәни
Арајырам сәндә.
Кәринирәм бир ох кими јайыннан
Көрүнүр көзүмүн өнүндә
Шашгынлыгдан доған бир күлүмсәмә
Бир ачы силкиниш
Бир үсјан
Бир гуршун јарасынын јаратдығы

¹ Телепатија.

Created with

 nitro PDF professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

Чағлар боју сүрән һәсрәт вә үзүнтүләр
Нә сән бунун тәфәрруатыны дујурсан
Нә дә сона бурахылмыш күнләрдә
Түркүләрини охујачағ бир нәсл
Амма һәр нәснә
Көнлүн кими ағ
Парлаг

Һәр нәснә маһијјәтини көстәрән
Шах дајаныб далғаланан бир бајрағ
Вә јорғунлар арајыр дурат
Сән дәмирчи зинданындан
Бир парча гызғын полады ал,
Илкин инсанларын мағараларында
Гулландығлары¹ чахмағдакы гоғла
Дурмадан мәни јах,
јах.

Амма бадәмдә доған
Гырмызы күнәши чалма, бурах,
бурах
Динләјирсән, көрүрсән.
Гапысы ачылмамыш бир севдајы
Бөјүдүрүк сәнинлә
Ганлы бир бычагла бөлүмәјән бир
некајәни

Јазырыг сәнинлә
Ҷызырыг сәнинлә
Түркү, һәсрәт јахырыг
Гарғышлајырыг габығына чәкилән
Инсанлары сәнинлә ачыгчасына
Дирәнмәји севки илә
Өкрәтмәк истәјирик далгавуглара²
Вә будалалығы сәнәт едәнләрә
Һәјатын дөкәрини билмәјәнләрә

¹ Ишләтмәк.
² Дәллаллар.

Дүшүнчәләрини чикрабларда мәзад
едәнләрә

Севкидән горханлара
Диксинәнләрә вә горхағлара.
Һәр јердә варлығыны көстәрмәјә
Уғрашан дүшүнчә мәһрумларына
вә јохсулларына
Ачыјырыг севкилисини
Гәфләтән көмән кими үрәкдән
Пајлашдырырыг
Күнәшдән алдығымыз зијалары
Көтүмсәрликлә јашама вә дирәнмәјә
Бахан дәрвишләрә.

Изимиздә уғурсузлуғу
Јаратмағ үчүн уғрашан дәлиләрә.
Аһ, нә, көзәл!
Инди бирликдә исинирик
Бир севки күнәшиндә
Бир достлуг јанғынында
Минләрчә илләрдән кери галан
Бир јара сызынтысында
Вә бир үрәк чырпынтысында
Аһ, нә көзәл!
Инди анлајырыг
Һәр фүрсәти гулланан ојунбазларын
Чиркин ојунларыны
Кечирик инсанларын үзүнтүсүндән
Јаранан тағларын одла чеврилмиш
мәркәзиндән
Арајырыг јенә инсан сәжкисини
Инсанлыг дәјәрини өкрәнән, топрағына
Вә халгына вурғун инсанлардан
Амма сән горхурсан
Гәфләт кәлә биләчәк өлүмдән.
Өлүмлә һәсрәт өлүшмәсини дујаркән
Ајрылырсан кәһи дүшүнчәдән

Һәр нәснәји билмәдән
 Ағлајырсаң анасынын дул јатағындан
 Сычрајан бир бәбә кими
 Бүтүн чыплаглығынла
 Сүзүрәм сәни гаршымда
 Сәни сүзүркән
 Дүнјанын позулмуш дәнкәсинә гаршы
 Охујурам түркүмү
 Күнәш сујун ичмәјә.
 Күчлүкләри кечмәјә
 Достларымы сечмәјә.
 Мәндә вар истәк, күлүм,
 Халгым үчүн јанмаја
 Дил һечасын анмаја
 Сәни варлыг санмаја
 Мәндә вар диләк, күлүм.
 Һәјатла өлүм арасында дуран
 Кичичик чизкиләр силинмишди
 Амансыз ганајан көзләриндән
 Дујғу вә ичдән бағлылығыны
 Мәзад едән бириси
 Дырманырды чүрүмүш дүшүнчәләрин
 Галынтылар арасында
 Гурназлығын¹ чиркабана
 Бу анда гопмаја јөнәлмишди,
 Өз көкүнү јад сајан
 Гурумуш бир ағач
 Вә әлләрини унудан бириси
 Ағлајырды күнәшин күлүшүнә
 Күлүрдү, севинирди
 Савкинин зорбалыгла өлдүрүлмәсинә
 Бизим исә
 Мүбаризә изиндә
 Сәнлә, мәнли гонушмаларымыз јенидән

¹ Бичлик, әчлафлыг

Башламышды севки илә
 Дикәр бир тәрәфдә
 Заманын титрәкликиндә
 Үрпәтисиндә
 Зүлмүндә
 Гыјмағында
 Гәһгәһәсиндә
 Топ ојнајырды өзүнү билән
 Инадкарлар
 Мутлу сабаһлара кәбә¹ бир заман
 Бәкләјиб дирәнәнләр
 Гаранлығы парчаламаг үчүн
 Чан атанлар
 Вә бунларын гаршысында
 Јыхылырды чүрүјән бир ағач
 Севкилим,
 Инди көзләrimi јумуб
 Чағлар боју дөнүрәм керијә
 Тәрләјәрәк кечирәм
 Ачымасыз јолларын говшағындан
 Јөнәлирәм
 Инсан севкисинин гајнағына
 Јахырам
 Овуну көзләјән овчуларын
 Вә севкији дустаг едәнләрин
 Јипрәнмиш тәләләрини
 Дирәнирәм
 Һәр түрлү јолсузлуғлара
 Вә ојунбазлығлара
 Севкилим,
 Чағлардан бәри кизләнмиш, илләр боју
 галмыш,
 Бир ачынын ачдым гапысыны
 Өркәнмәк истәдим
 Севкинин вә дүнјанын ич јапысыны

¹ Ики чанлы, һамит

Көзләримдә
 «Ујғурлардан галан
 Мајаланан хорјатларын
 Сајдым һечаларыны
 Ганатларыны вә чинасларыны
 Аналарымызын һинниләриндән
 Дәдәләримизин түркүләриндән
 Гаврадым аяламыны:
 Ганатланды сөзчүкләрим
 Сәнин көзәл әлләриндә
 Түркү олду һәр бир һеча
 Чочугларын дилләриндә
 Гушлар учду гәфәсиндән
 Нәғмә галды телләриндә
 Гасырғалар јыхым сонду
 Јағмур сусду көлләриндә
 Инди алырам
 Қайнатын хәритәсини гаршыма
 Бир чизки чызырам
 Дүнјанын бу учундан о бири учуна
 Гитәләр кечир бир-биринә
 Сонсуз бир дүнјајы арајырам
 Асијада ганлы көјнәкләрин күлләриндә
 Фәләстин дејилән бир топрагдан
 гохујур ган
 Бөјүјүр чочугларын көзләриндә
 Шәрәф вә шан
 Узаныр әлләр күнәшә доғру
 һәр ан.
 Вә дирәнмәнин мүгәддәслији
 Јара ачыр заманын үрәкиндә.
 Дајан севкилим, дајан
 Күн кәлир һәр кәс ојаныр
 о заман
 Ојананларын, дирәнәнләрин өнүндә

Баш әкәр өзүнү унутмуш заман.
 Јан көзәлим, јан!
 Бир пәрванәнин ишыг чеврәсиндә
 Јандығы кими јан.
 Ајдынлат гаранлығлары
 Усанма, безар олма, дајан
 Кәздир көзләрини
 Јашадығымыз топраға
 Барыш үчүн охудуғумуз түркләре
 бах сајғијлә¹
 Бир улдуз ишығы ол, ах,
 Вә учмасыны унудан көјәрчинләрин
 Ганлы ганадларына бах!
 Месопотомијада
 Бизимлә аловланды «Куркур баба»нын
 атәши

Далғаланды әлләримиздә
 Гәсбкарлыға гаршы бајраглар
 Кеч, бир јаралы гуш кими
 Африканын гураг чөлләринә
 Ал јулдызлары әлине
 Севки түркүләрини дилине
 Анлат мәдәнијјәт савчыларына²
 Көрдүкүн истисмары, ишкәнчәји
 Ачлығы, ачлары
 Вә гытлығы
 Бир дүшүм гур дирәнмә аловундан
 Устача бир дивар һөр
 Унудулан инсанларын һәсрәтиндән
 Топла гум дәнәләри арасындан
 Инсан ганларыны
 Сәп, инсаны инсана көлә едән
 Үрәксизләрин гарағабаг үзләринә
 Јах бармағларыны хынајла

¹ Һөрмәт, севки.

² Прокурор.

Парчалансын инсаны дөкәрсиз көстөрән
Керчәк севкисинин анламыны билмәјән

Милјардерләрин үрәки
Јашыллансын, чичәкләнсин
Умудлары көзләјән тумурчуглар
Сөнсүн истисмарын
Иргчилијин
Басгынын
Јолсузлуғун

Дәннз ортасында
Чан верән фәнәрләри

Севкилим,
Бәлләкимиздә дүкүмләнән
Битмәјән, түкәнмәјән
Инсан әзабларыны бирләшдир
Ач чочугларын инилтиләрилә
Дүнјанын једди гапысынын өнүндә
пайлашдыр севдикләринә
Јаваш-јаваш дирәнмәји
Өкрәнмәк истәјәнләрә
Вер дирәнч¹

Јаваш-јаваш кәнди варлыгларыны
јејәнләрә

Һајгыр, бағыр
Анлат инсанларын уча умудуну
Сабаһлајын ачан чичәкләри севәнләрә
Шәбнәми ајырма тумурчуглардан
Илдырымы кәсмә гаранлыг кечәләрдән
Сил чочугларыны көзләјән
Аналарын көзләриндән ахан јашлары.
Кет, Латын Американын орманларында
Күнәши әмән девримчи дөјүшчүләрин
Динлә анлатдыгларыны.
Гавра дүнјанын сучсуз топрагларында
Нејтрон бомбасы јараданларын

¹. Гүввәт, күч

Инсанлар үчүн нәләр
дүшүндүкләрини.

Билирмисән, хөзәлим,
Бу икрәнч бомба
Севкидән башга чанлылары өлдүрәчәк.
Замана, чага
Әшјаја, јапылара
Тохунмајачаг
Јалныз инсанлары, чанлылары
Севкиләрилә бирликдә, јахачаг,
өлдүрәчәк.
гапыја.

Дөн, дүнјанын једди гапысындан бир
Солмуш күлләр,
Јыхылмыш чевизләр, чәмләр көлкәсиндә
Сев дирәнмәји.
Һәр бир гапынын өнүндән кечәркән
Һәр гапынын килитинә тап бир анахтар
Һәр гаранлыға бир шимшәк
Һәр басгы үчүн јарат
Бир азадлыг күнәши
Өкрәт чочуглара
Дил ачаркән ана сөзчүкүнү
Ана ниниләрини
Дамарларда мајаланмыш чәсарәт
Вә өлүмсүз сөзчүкләрин сәс ујумуну
Сөјүт салхымларынын сујла өпүшмәсини
Көпүрүб дашан сујун дашмасыны.
Иштә о заман динлә јенидән
Кумбултусуну дүнјанын
Инләјән заманын сучуну унудан тарихи
Вә үрәкләрин дамарларында олан
Дујғуларын динлә сәсләрини.
Сән дә мәним кими бағлан севдикинә
Вә веримли мүгәддәс топрағымын
Динлә көзәл сәсини,

Динлә илк јағмур дәнэләринин
 Топраға вураркән нәфәсини
 Вә сәнин үчүн јаздығым бу түркүнү:
 Ачы мәним, севинч сәнин
 Гасырғалар һәпимизин
 Бир ғығылчым, јүз ғығылчым
 Бир очагдан сычрајынча
 Јахар мәним үрәкими,
 Јахар сәнин үрәкини,
 О заман ки, ики үрәк
 Бир гасырға ортасында
 Бир үзүнтү ортамында
 Бир арада булушлар.
 Нә сәндә бир севинч галыр
 Нә мәндә бир атар дамар.
 Бизи јахан бу јанғын да
 Јахар бир күн һәпимизи.
 Унутма ки, гаршыдан да
 Дашгын-дашгын кәлән селләр
 Чошғун-чошғун ахар архлар.
 Јол дәжишир сәндән узаг
 Мәндән узаг, биздән узаг.
 Күнләр кечсин, чағ дәжишсин
 Үмид кәлсин сәнә гонуг.
 Өлүм кәлсин мәнә гонуг,
 Бир јарышма дүзәнләнсин
 Икимизин арасында,
 Рүзкар әссин, бир күл ачсын,
 Диләжимиз јарасында.
 Ачылсын бир кәскин бычаг
 Дуз-әкмәкин сырасында.
 Севкилим,
 Јарарсыздыр, вурмаг овчулар кими
 Кор бир гуршунла ганатсыз гушлары
 Өлдүрмәк ана гарнында күн көрмәјән
 чәртдәкләри,

Парчаламаг сујун үзүндә
 Јетишән јосунлары.
 Јыртмаг севки кәрдәкләриндә
 Сүсләнән түлләри
 Севкилим,
 Варлығынла, көјәрчин көзәллијинлә
 Овунурам дәличәсинә,
 Бајылырам севки илә
 Инсанларын сәадәт түркүләринә.
 Өлүркән белә баш галдырмаларына
 Бир билсән,
 Фәзадан гопан бир кәзәкәнин одунда
 Минләрчә илдир јаныр бу јорғун үрәким
 Буз дағларынын ичиндә белә
 Гајнајыр атәш-атәш үрәјим
 Кечә гаранлығында
 Бүтүн дустагларын јолдашыдыр
 Овунтусудур үрәким
 Ағ бир көјәрчин үрәким.
 Һәсрәт вә ачы депосу¹
 Барыш маршы,
 Күн ишығы,
 Јағмур дамласы
 Инсан севкиси долу үрәким
 Сәнә һәсрәтини, үзүнтүсүнү кизләјән
 Јара долу үрәким.
 Һидрокени, атому, нејтрону
 Севмәз үрәким
 Мин үч јүз әлли дөрд илдир²
 Јара долу үрәким.

¹ Анбар, һовуз

² Бә'зи тәдгигатчылар түркманларын Ирага 54 һичрәдә көңдүкләрини тејд едирләр. Поема 1408 (1987) һичрәдә јазылыб, 1408-дән 54 чыханда 1354 алыныр. Шаир о дөврдән бу күнә гәдәр давам едән ајрылыг һәсрәтинә ишарә едир.—редактор.

Севмәдим дөнкүдә дөнмәји¹
Сордум кәлиб-кечәнләрдән
Ганларыны ичәнләрдән
Жорулмадан башаг кими
Гасырғаји бичәнләрдән
Мартыларын² учушуну
Ганатларын ворушуну
Овчуларын дурушуну

Вә анладым јаваш-јаваш
Бунунла биркә
Азадлығын нәфәс алмасыны
Дүнјаја илк кәз кәз ачаркән
Бир чочугун ғышгырығында
Бөјүјүн, бөјүјүн чочуглар!
Һүрријјәтин гуртулушун
Уиудулмаз түркүсүнү,
Охујун сизләр, чочуглар!
Аталарын ачысыны
Аналарын һәсрәтини
Сиз төкүн суја, чочуглар!
Дүнјада барыш нәғмәсин
Совурун көјдән, чочуглар!
Сәадәти көрмәк үчүн
Јени дүнја гурмаг үчүн
Дирәнмәји һәр ан севин
Алдырмајын³ бу замана
Бөјүјүн сағлам, чочуглар!

Севкилим,
Дүшүнүрәм нә заман үрәкин
Ачыји јемиш сәс кими
Парлаг олачаг?
Нә заман сәнинлә биркә

¹ Јериндә сәјмаг—мәч. мәһнада.

² Бир нөв кәзәл гуш.

³ Мәһәл гојмамаг, фикир вермәмәк, баш гошмамаг.

Умулан севинч ичиндә
Дүнәндән кәлиб говушачағыг сабаһлара
Әмәји ки, ашылајачағыг инамлара
Нә заман көрәчәјиз
Һәјатын јағмаланмыш севинчини,
Чәрпәләнк кими чочугларын әлләриндә
Јенә о чочугларла бирликдә јүрүјәчәјик
Сонсуз сәадәтә доғру
Бәлкә бу бир хәјалдыр башгаларынча,
кәзәлим,

Јашанылмасы кәрәкли бир дүшдүр
бәлләкимиздә
Амма әркеч¹ инанмалысан ки,
Кизличә доғур сабаһ
Кизличә парчаланыр дустаглығын
дәмир телләри.
Кизличә ганыјыр заманын бејни
Дирәнкән әмәкин өнүндә
Вә мүбаризәни өзүнә јијә едән
Дәвримчи ишләрин гаршысында
Иштә о заман
Севинч јағмуру јағачаг
Чағлардан бәри кәзләдијимиз умудлара
Чочуглар да пәјдос² дејәчәкләр.
Севинчи дустаг алан булутлара
Гәфләтән сызаркән ачылар бејнимдән
үрәкимә

Дүшүндүм сәни
Бир буғданын башагдан ајрылмасында
Инди севкилим
Овунурам чочугсу кәзәлликинлә
Јашајырам индији вә кәләчәји

¹ Кеч-тез, бир вахт

² Истирахәт вахты, тәнәффүс.

Created with

Ағачларын чичәкләнмәсилә
Достларын ичтән күлүмсәмәсилә
Сајысы әлли олмајан
Ачылы инсанларын гаты ачыларилә,
Чочугларын чаһаны бәзәмәтләринә
Әнкин көзәлликләрә бајылырам
Заманын сонсуз јарасындан

Бир дирәнчә доғру атылан
Зорбалыгла варлығы да сатылан
Бир чочуға әләмин түркүсүнү
сонурам:

Инсанлара сајғы дујдум
Һәр ан севдим сәни дилим
Позулмаз һеч һечаларын
Анлар сәни бүтүн елим
Илдырымлар вурсун бирдән
Көј курласын һәр бир јердән
Күлүм, сәнә гыјанларын
Дили олсун дилим-дилим.
Севкилим,

Сәни бир күзкү кими асдым
Евимин диварына

Бир саат кими гојдум
Үрәкин дамарына
Күзкү әксәтдирди ијиликләрлә

көтүлүкләри

Гаршыдан кәлән инсанларын үзләриндә
Саат дүзкүн ишләдијини билдирди

Кечәнин гаранлығында

Амма күзкүјә бахмадан,
Саатын сәсинә алдырмадан кечди заман
Үрәк дә јенидән

Көзәл күнләр үчүн дирәнчлә

Өз ачысына дајаныб

Сүрдүрдү чарпмасыны

Ачынын диш изләри гаршысында
Көзәллик чиркинлијә
Ијилик көтүлкә
Барыш саваша
Достлуг дүшмәнлијә
Ирәлиләмә кериләмәјә гаршы дураккән
Өлүмсүз севкиләр доғар ичимиздә
Јенидән гурулур јашам
Јенидән дәнкәләнир заманын аһәнксиз

үрәки

Дил ачар чочугларымыз күнәши

әмиздирән

Аналарымызын гучағында

Ше'рләримиздә доғар

Үрәклә ағлын сәси

Бәзәдир чөврәнин рәнкини
Дәкишир чаһанын чөһрәсини.

Вә көстәрир кәләчәјин узаг ајдыңлығыны

Ачы мәним, умуд сәнин

Гасырғалар һәпимизин

Јаваш-јаваш, чох тәрпәнмә

Үзүнтүјә дајан, дилим

Өз дилини севмијәнин

Кәс дамарын, ојан дилим.

* * *

Мин үч јүз әлли дөрд илдән бәри

Сүрдүрүрәм ојанышымы

Ојандыгча биһушлуг дурумунда

чырпынырам

Өз адымы вә мәнликими сәндән сорурам
севкилим

Вә көнлүмүн мәрамыны бөјләчә

анлатырам,

Илләр кечди, замана һеч

Алдырмадан јанан көнүл

Достларына севки үчүн

Күлүшләрин сатан, көнүл.

Һәсрәтләрлә јоғрулмушдур

Керчәк сөзә ганан, көнүл.

Сәни севди заман кечди

Дост бағында сорулмајан

Дилсиз галан талан, көнүл.

Усанмады чанан, көнүл.

Өз дилини унуданын

Иддиасы јалан, көнүл.

Һүрријјәти севәнләрлә

Кәз, дүнјајы долан, көнүл.

Чағлар боју дирәнишә

Дүшүнчәсин салан көнүл.

Јетәр көнүл, јетәр көнүл.

Сарсылачаг алан¹ көнүл.

* * *

Севкилим, бир заман

Гаранлығын пәнчәси гапымы чаларкән

Мән дә сәнинлә

Бир парча әкмәк

Бир јумуртајы бөлүшмүшдүм ортасында

Гатмышдым һеча тартысы² илә

Јаздығым севки ше'рләримә әкмәкә

Севинирдим

Өнүмдә олан чағын санчыларына

Бәлкә севинчим чағрышымлар ојандырды

¹ Мејдан, саһә

² Ше'рдә вәзи

Сәссиз бир јердә инләјән

Замана күсмүш биринин бәлләкиндә

Бәлкә һеча тартысы бир севки јаратды

Севкидән јохсул бирисинин

Јаралы көнлүндә

Бәлкә заманын үрәкиндә

Бир дамар титрәди һечамыздан

Вә чочугсу түркүләрдә

Бир бәдбәхтлик јарадылды

Онларын бизи ғысгандығларындан

Бәлкә ағачларда тумурчуғлар

Күлүмсәди эзәли севкимизә

Вә јапмачығ диләкләр чатлады көкүндән.

Ким билир

Нәләр олду, нәләр доғду?

Бизә ачымајан заманын јорғун

дамарларында

Севдикимиз јени чичәки јахамызә

тахмадан

Иштә о кәнчлијимизин илк аныјды

Илк ачысыјды, охунурду

Алнымызын чизкиләриндә

Ән ичли диләкләр илә күлүмсәјәнләр

Сағурурларды кәнди күлләрини

Рузкарын архасындан

Амма бизим көзләримиздә, вә

әлләримиздә

Мөһкәмләшди әмәк вә газға дирәнчи

Күнәш долу

Севда долу

Түркүләрин сөзчүкләрини

Тохујурдуг кәләчәк нәсилләр үчүн

Парыл-парыл ујгудан силкинән

Минләрчә үрәк чарпырды

Дүнјанын һәр бир күнчәсиндә

nitro

professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

Јени сабаһлар
Јени күлүшләр
Јени умутлар
Јени ајагланмалар
Јени мејдан охумалар
Вә дирәнчләр
Олурду
Индијәсә заман кечди.
Сөзчүкләр итирир күчүнү вә анламыны
овучларымызда
Түркүләр душтаглыгындан гуртармаг
амачилә

Ганад ачыр көјләрә
Чахмаг арыјыр әски говуну.
Еј көзәлим,
Бунлар да заманын бағыцланмаз
сучлары

Заманын бизә бәхш етдији
Гыјын, гыјым вә гызғынлығы
Инан гурушунламаг көлир ичимдән

Заманын үрәкини
Тарихә едирәм еһтирам
Вә бириси һајгырыр мәнә
Тохунаглы бир сәслә
heј, озан:

Чағын өтәсиндән кәлән иланлар
Зәһәри гусдулар бадәмә, озан!
Ганлы әлләрилә күнәш чаланлар
Гаранлыг јәјдылар адама¹ озан!
Бу да бир ан иди кечди дејилмәз
Кәл бәлкә, сонуну сән јанма, озан!
Халг ичиндән доған, һеч дә јенилмәз.

¹ Јурд, өлкә.

Ачылы күнләри чох анма, озан!
Севкилим,
Ичтән доған бу сәсләри дујаркән
Анымсырам сәнин чағлардан бәри
Куркур курлајан сәсини
Инанырам
Чичәк тозларынын рузкарларла
јајылмасына
Јыртырам ичими кәмирән сәссизлики
Бир дан ағартысынын инилтисилә
Чалышырам гаврамаја күнәш
чизкиләринин
Инсанда јаратдығы илк севки вә севинчи
Сонра дүнјанын бүтүн әмәкчиләрини
ачыларыны
јохсулларыны
Алырам көлкә чәкән бир чатынын алтына
Омузлардан сызан јараларын, иринләрини
Көзләрдән дамлајан јорғунлуг
ачыларыны
Дилләрдә сусамыш сөзчүкләрин
анламларыны
Кәмикләрдәки дилсиз үзүнтүләри
Әлләрдә насирләшән¹ әмәкләри
Чалышырам анламаја
Вә инсанларын тарихи дәкил
Заманы сучладыгларыны көрүрәм.
Атар дамарларын ал ганларында,
Һәр күн јенидән өкрәнирәм
Сәнә бағланмајы
Вә сәни севмәнин әкмәк говғасында
О нурлу—мә’насыны
Ичини чәкән гәзәбли, јаралы инсанлары

¹ Габарлашан, бәркијән.

Created with

nitro PDF professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

Өкрәнмәк нә мутлу бизә
 Күнәши су кими ичмәк
 нә мутлу инсанлара
 Өлүмү дирәнмәклә гаршыламаг
 Замана мејдан охумаг
 Биләкләрдәки чәсарәтлә долу
 Үрәк чырпынтыларыны сезмәк
 Вә кечмишдән чанлы анылар аңлатмаг
 Нә көзәл бир иш!
 Дунјада ганадыны кәрән
 Гаранлыглар ичиндән сәсләнмәк
 Јанар дағлардан пүскүрән улдузлары!
 Гаранлығын ичиндә јерләшдирмәк
 Чағрышлар атмаг
 Чочугларын дилилә мутлу түркүләр
 сөјләмәк
 Шәһидләрин ганларилә дастанлар јазмаг
 Дирәнмәнин мајасилә күвәнмәк
 Топраг гохусилә јашамаг
 Горхмадан өпмәк севкилији
 Сәрчә үрәкимизин чырпынтысыдыр
 Көзләримизин бәкләдики ајдын
 сабаһлардан
 Руһа гасырғајы бәхш етмәк
 Дан ағартысында сују өпән
 Сөјүт јапрагларыны
 Бир севкилинин сачы кими охшамаг
 Бәдәләрдә тортулашан үзүнтү
 галынтыларыны
 Јенидән удумламаг

¹ Шаирин «Јанар дағлардан пүскүрән улдузлар»
 китабына (Багдад, 1982 ишрәдир.)

Сәни бу заманын ганајан үрәкиндә
 Чылғынча гучагламаг
 Нәр шеји гојуб көчән достары аңмаг
 Нечә бир мутлулуг
 Нечә бир истәк
 Нечә бир диләк
 Буну да билмәк кәрәк.
 Дүшүндүкүн
 Јасаг јоллардыр бәлләкимиздә
 Кери дөнүлмәси өртүлү дүшүнчәләрдир
 Ачыг сүфрәмиздә
 Севинчин чармыха кәрилиб
 Дирәндики аңлардыр гаршымызда.
 Гысыт сәсилә нәғмәсини аңладан
 Бир көјәрчиндир евимиздә
 Бир түркүдүр дилимиздә
 Бир јанғынын сөнмәјән горудур
 очағымызда
 Кеч, гаршымда далғаланан ачы
 далғаларыны
 Көч, үрәјимдән узанан
 Илләрин јаратдығы
 Заманын тәпикләдији
 Дамар-дамар олан һәсрәти
 Көч чыглыглар ичиндә
 Бөјүјән кәскин бахышлары
 Јырт, сәни дә һәпимизи көлкәсиндә эзән
 Чәкишмәләр долу деди-годулары
 эзән
 Алдырма, мәнликини унудан
 икиүзлүләрә
 Өз гисмәтинә баш әкәнләрә
 Вә һәр нәснәји кәнди чыхарынча
 чөзәнләрә
 Јетәр, өзүнү унутма, јетәр,

Севкилим,
Сән озанларын арадыглары гафијә
Анасынын сөзләрини јени өкрәнмәк үчүн
 Чан атан бир бәбә
Дүшүнчәләрин ичиндән доған
 Өксүз бир диләк
Достларын архасындан гошан
Гырғынлығы ашан
Гасырғаларла јарышан
Көмә-көмә һечаларсан

Севкилим,
Санчылар биләкимдә
Һајгырыш үрәкимдә
Курулту диләкимдә
 Асылы галды заманын бизә
 Унутдурдуғу баһар түркүләриндә
Сән бир мави дахла көј үзүндә титрәркән
Севкисинә, ачысына дост олдуғу бу үрәк
Гачаг бир дујғујла бағланды сәнә:
Күлүн сујун чәкмәк үчүн
 Бир күлә күл сонан күлүм.
Кечә-күндүз достларынын
 Һәсрәтинә јанан күлүм.
Сәни дүшүнмәк
Сәнинлә севкији ашыламаг
Далғынлыг вә унутганлыг ичиндән
 сылкиниб
 Азадлыға говушмаг
Јорғунлуғун биткинлик дурумуна гаршы
 дирәнмәк
Көј үзүнүн кәрилдикини сезмәк
Вар ола билмә гәһрини
Заманын зүлмәт гаранлыглары
 ... ортасындан
Ајдынлыға чыхармаг

Дағларын көксүндән
Ижитлики әмә-әмә
Јолчулуғу дирәнчлә сүрдүрмәк
Дүшүнмәјә башларкән
 Ачы мәним, умуд сәнин
 Гасырғалар һәпимизин
Түрксүнү чочугларла бирликдә охумаг
Нә көзәл бир диш!
Севдаја тутулмаг нә көзәл бир иш!

Севкилим,
Дүнјанын једди гапысындан бир гапыјы
Өз евимин гапысына бәнзәтдим
Өз евимин гапысы өнүндә
Өз танытдырмаг диләкиндә даврандым
Кимликими өз гардашларыма аңлатдым
Ганымы

 Дилими,
Вә көз гапагларымда тортулашан
 ачыларымы

Охумадан өнчә
Мәдәнијјәт савчылары
Көјлү олдуғуму бағырдылар
Јыртычы гушлары чағырдылар
Өнчә бахчамда көјә узанан сәрви
Сонра севдиким гырмызы гәрәнфили
 Кәсмәк истәдиләр.

Бу олду-биттидир,
Буна инан дедиләр,
Инанмадым иддиаларына.
Дирәнәрәк бағырдым:

Бөјүтдү анам мәни
Деди өкрән дилини
Баш әкмә гасырғаја
Һеч унутма елини
Дәкишмә дүнјалара

Өз сазынын телини
Горхма орлум өлүмдөн
Кеч дүнјанын селини.
Кечдим заманын јаратдығы

чәтинликләри
Алдырыш етмәдим онларын сөзләринә
Кәнчләримизин күчүлө усанмаг билмәдән

Јенидән бөјүтдүк сәрв ағачијлә
Гырмызы гәрәнфили

Азадлыг, достлуг вә јурдсевәрлик
түркүләрилә

Амма севкилим,
Мәдәнијјәт савчылары

Фүрсәтин авчылары

Дирәндиләр кәлишмәнин өнүндә

Баш әкдиләр кериләмә өнүндә

Инди анахтар кими сусур кериләмә

Дурмадан су кими јүрүр ирәлиләмә

Дүнјанын һәр бир јериндә

Удгу, умудлар бир јапраг кими көјәрди

Кәнчләримизин көзләриндә

Ачы, мәним, умид сәнин,

Гасырғалар һәпимизин.

Демишләр сәссизликә гаршы бағырыр

күнәш

Гују гаранлыг кечәләрә гаршы

Һәј-күј салар улдузлар

Күн доғаркән

Доғум санчысы дујар чаһан

Бир икид өлүркән.

Көјдән гопар бир улдуз

Өлән сән олдунса

Мәнчә чөкәр дөвран

Чүнки сән

Чочугларын, гадынларын

Вә һәр нәснәнин күчүсән.
Сән инсанлығын өзүсән.

Севкилим,

Чағдашлыгла кериләмә арасында доған
чәкишмә

Ортаја атар өлмәјән керчәки

Чағдашлыгла кериләмә дүзүсүндә

көрүкән

Халгдан јана олмаг

Халгла јанмаг гонусу.

Амма чыхынча ортаја давулчулар

Вә өзләрини итирән дүшүнчә јохсуллары

Әкәр кәлирсә әлләриндән

Гуршуна дүзәрләр шәргиләримизи

түркүләримизи

нәғмәләримизи

ше'римизи

вә дилимизи.

Билирмисән, севкилим,

Додагларда ачан гырмызы лаләләр төкәр

јапрагларыны

Ачларын күлүмсәмәләринин јалныз галан

көлкәләриндә

Усаныр көзләмәкдән

Дидәркинликдән, үзүнтүдән гывранан

авчылар

Биз дә дејирик дөврана

Қурлајан сәсимизлә

Инсан олдуғумузу

Дирәнишимизи

Амачымызы

Мутлулуг, ијимсәрлик,¹ севкисилә долу

бахышымызы

Вә көз бәбәји кими севилән

Топрағымызын гохусуну
Ара-сыра инсанларын дүшүнчэлери
Дөнүр бир алов орманына.
Севкилим,
Сабаһ инсан өлүркөн
Жатар бир авуч топрағын алтында
Инсана гыжан бу заман
Тарлаларын, чөллөрин гумулла
Топрағын алтында гарышдырыр чүрүјөн
бөдәни

О заман инсандан бир из галмаз
Галан нәснә исә
Инсанын тарихи гәһрәманлығыдыр
Севкилим,
Бүтүн «Бабил»ин чөкүнтүләрини¹.
«Орхон» абидәләринин јазыларыны
Әмәк вә чәсарәтлә јери
Јени гурулачаг јашама доғру.
Јени дирәниш түркүләрилә
Вә дүнјанын чөһрәсини дәкишәчәк
ше'рләрлә.

Әтрафа нәзәр сал.
Чочугларын күлүшилә доған күнәш
Јаханыр ахар сујун үзүндә.
Топрағына вә халгына вурғунлар да
Баш-баша
Көкс көксә
Охујурлар дирәнчин түркүләрини
Сәсләр учалыр көјләрә
Сонра кирир дүнјанын једди гапысындан
бир гапыја.

Бу гапы
Ичиндә илләр бојунча

¹ Гәдим Бибилистан дәвләтинин пајтахты, дүнјанын једди мө'чүзәсиндән бирини вахтилә гојнунда сахлајан Бабил шәһәринин хәрәбәләри нәзәрдә тутулур.—ред.

Чәсарәтимизи
Ачымызы
Умудумузу
Вә севинчимизи
Бөјүдүјүмүз топрағын гапысы
Халгларын достлуғуна гатылдығымыз
илк пиллә

Өлүмдән горхмамаг
Аләмә ачылан бир согаг.
Севкији ичмәк ичин сығынаг
Гохусу руһа јајылан нәмли топраг

Еј көзәлим,
Јорғун дејиләм кечмишин әзабындан
Кәләчәјин билимәјән сирриндән
Күнләрин галынтыларыны көрдүкчә
Далғынлығы верирәм рузкара
Јени бир күнлә јашајыб дирәнирәм
Сән дә јенилмәји
Сән дә гысыр дөнкүдә дөнмәји
севмијирсән

Сән дә бизим кими һајпырырсан
Баш көстәрән јолсузлуглара
Әмәјин өзүлә јазылан ше'рләри.

Охујурсан кәнчләримизә
Ишығы һеч бир заман ајырмаг
истәмирсән гаранлыгдан

Дирәнчи јашамадан
Инсаны өз топрағындан.

Севкилим,
Севки илһамындан узаглашдырма мәни
Севкисиз јашаја билмәм
Севкисиз јаза билмәм
Кәл бирликдә әзәли дирәнч түркүсүнү

Јахаг,

Охујаг

Достлуг севән улусларын суларында
Ахшамдан галан шәрگیләримизин
Кизли севинчини анлајаг
Керчәк севкијә сајғы дујанлара
Умудумуза гарышан ачылары
Верәлим јөнүнү шашыран рузкарлара
Үсјан едәјин.
Севкији
Инсаны

Достлуғу
Шәрәфи

Варлығы парчаламаг ичин гоһан
гасырғалара

Инди сәнин кими бир көзәлин
Јорғун ојнышыны севдикими
Сөјләмәкдән дујурам севинч

Сәни көрдүкчә
Унудурам јашланмағы
Сәни севдикчә
Севирәм барышы

Күвәнчи

Инсанларын өз дилләриндә охудуглары
Вә аналарындан өкрәндикләри өлүмсүз
Ана нинниләрини
Вә сеvirәм чочугларын севдики кими
Кәнди топраг анамы.

Күлүм,
Севкимиз улудур улу
Достлуғумуз барыш долу
Сычаг арпа әкмәкинин гоһусу доларкән
ичимизә

Анылар ојанар өнүмүздә
Чалхаланыр тулугда јоғурдуму
Вә сулардакы јаралы өрдәкләримиз

«Муртуза Әли» дағындан¹ савкилә учалыр
Хорјатларымыз көјләрә
Гарышыр дағларымызда
Ачылы бир «Лавук» нәғмәсинә²
Јајылыр јурдумун һәр бир бучағына
Тәримизлә сызан ешгимиз
Көзләр лалә вә нәркизләрин ачылышыны
Гајаларын дамарларында кизләнән
илдырым
Јајылыр бајырларымызда «Әтабә»
бәстәсинә³

Көј үзүнүн гывырмларындан
Заманын чылғынлығына мејдан охујан
көј гуршағы
Кәкликләрә анладыр унудулмуш
нәғмәләрини

Севки доғар ичимиздә
Севки душтағлыға баш галдырыр
чеврәмиздә
Чүнки севкимиз ана сүдү кими
ајдынлыглар ичиндә

Кечәји басан күндүзләрин ичиндә
Севкилим,
Инди сон мисраларыны јаздығым
Үсјанла сүрдүрүлән гавғанын
Бағрымда титрәјишини севдикчә
Сәни севмәји өјрәнирәм јенидән
Вә көј үзүндән ичдикимиз сон севки
удумујла

Охумаг истәјирәм бирлиқдә хорјатымы:
Дағы даға:

¹ Туз Хурматуда уға бир дағын адыдыр.

² Ираг күрдләринин ән һәзин бир нәғмәсинин адыдыр.

³ Ираг әрәбләринин ән һәзин бир нәғмәсинин адыдыр.

Кәл вурма дағы даға.
Вер әлин сән әлимә
Жүклүжүм дағы даға.
Ше'р жанғынларында жандығым
күнлөрдә

Севмишдим сәни көзәлим
Кечәнин душтагылыгындан
гуртулан

Дан ағартысында
Көрмүшдүм сәни, көзәлим.
Сәни көрдүкчә
Сонсуз бир баһарын
Әтрафы басмыш гохусуну
сезирәм.

Дүнјанын әнләм вә бојламындан
кечирәм¹.

Өзкәләшдирмәк истәјирәм һәр
бир нәснәји

Нифрәт дујурам
Өз инсанлыгларыны
Варлыгларыны
Вә достларыны
Унудан икиүзлүләрә
Әкмәкки

Әкмәки
Дирәнчи
Диләки
Севкији

Алчалданлара

Көзәл сабаһын доғушуну
Бир чочуғун көзәлликинә
Бир севкинин башланғычына
бәнзәтмәјәнләрә

Өз варлыгларыны пула сатанлара

¹ Енинә-узунуна.

Севкилим,
Һәдәфләринә јетишмәјән бир јолда
Бир-бирләриндән ајрыланлары да
көрдүк.

Бу заманын ганајан үрәкиндә
Күнәш доғаркән сәссизлији парчалајан
Јабанелли гушларын чивилтилеринә
алдананларын

Сездик анламсыз бағыртыларыны
Јаваш-јаваш отагларымызда парчаланан
Гаранлыгларын дујдуг чан вермәсини.
Көрдүк диварларымыза асылан
күзкүләрдә

Говушма һәсрәтинин чанлылығыны
Сынғын вә дағыныг олан очағымызда
Гардашлығы, достлуғу иситмәк јеринә
Деди-году одуну көрүкләјәнләрин
Гаврадыг нәләр дүшүндүкләрини,
Вар күчүмүзлә дөјәчләдик заманы
Анлатдыг кәләчәк нәсилләримизә
Додаглардан сүр'әтлә гығылчымланан
сөзләримизи

Шәфәгин ајагланмасыны бәкләјән
көзләримизлә

Охудуг севки түркүләрини
Заманын душтагылыгына дирәнән сәрчә
үрәкимизлә

Јөнәлдик Чаһанын ајдынлығына
Газымаг истәдик көкүндән
Заманын јаратдығы бәдбәхтликләри
Севдик инсанлары инсанлар далғасында
Вә бөјләчә гатмаг истәјирик
Севкији һәјата

Севкилим,
Јашамаг,

Заманын ганлы үрәкиндә
Бир зәлзәлә җаратмагдыр
Күнәштән тел-тел
Зиҗалары чалмагдыр
Чеврәдәки инсанлары
Өкрәнмәкдир
Өкрәндикчә дә
Мүбаризә илә
Ачылар чәкмәкдир
Севинч дуҗмагдыр
Севинч—
Бир ишыг сачмасы кими
Доған бир аҗдынлыгдыр.
Севки—
Инсанларын мутлулуғу илә
Гаҗнашан бир умуддур
Күнәшин зиҗасыны
Бир ат җалыны кими
Охшамагдыр.
Топраг кими
Мүгәддәсдир
Кин—
Хәстә инсанларын
Дәличә җаратдыглары
Бир оҗундур
Гәзәб—
Кинә меҗдан охумаг
Көтүлүкү җахмаг
Бир җанар дағ кими
Гаранлыға ахмаг.
Инсанлыг—
Бүтүн инсанлары
Ичтән севмәк
Азадлыг вә мутлулуғ уғрунда
Мүбаризә етмәкдир
Дирәнмә—

Дирәнчин гаврамыны өкрәнмәк
Дирәнчлә өлмәк
Дирәнишлә җашамаг
Азадлыг өзүнү җазмаг
Дил—
Гапысы өртүлүб-ачылан
Бир варлыг
Дүшүнчәнин өзү
Анамызын унутулмаҗан сөзү.

Варлыг—
Үрәклә сәни севмәк
Чочугларымызын дилилә
Бу түркүҗү охумаг:
Ачы мәним умуд сәнин,
Гасырғалар һәпимизин.
Севки үчүн бәстә сонан
Күлүнкүндә күч сахлаҗан
Фәрһад кими дағлар җаран
Фәдакарлар һәпимизин
Су җеринә од ичәнләр
Дәнизләри из сечәнләр
Гаранлыға ад бичәнләр
Јенә бунлар һәпимизин
Нәсимиҗлә, Фүзули дә
Инсансевәр озанлар да.
Тарих боју өз җеринин
Дастанлары җазанлар да
Анытлар¹ да һәпимизин.

1987

¹ Абидә, һеҗкәл.

КУРКУР БАБА

Бу поэма Ираг халгынын милли
азадлыг мүбаризэсини экс етдир-
меклэ јанашы, бүтүн дүнја халглары-
нын, о мүмлэдэн Фэлэстин, Вјетнам,
Лаос, Кампуччи вэ Африка халглары-
нын мүбаризэсинэ һэср олунмушдур.

Поэма 1972-чи илдэ Ирагда
нефтин миллиләшдирилмэси мүнаси-
бэтилә гэлэмэ алынмышдыр.

I

Куркур баба, вахты кэлди, бир курла,
Атэш сачыб јурдумузу бир нурла.
Јах кинләри үрәкләрдэ о горла.
Ајдынлат тез гаранлығы, һәр јаны,
Сил көзләрдән сисләри һәм думаны.

Куркур баба, атэшини јан бурах,
Өләнләрчүн севки кәлир, сан бурах,
Һеч өлмәјән тарих боју шан бурах,
Оғуз оғлу оғузлары сал јада,
Бир достуну кәл сатма сән мин јада.

Куркур баба, чағлар боју чағларсан,
Һечүн достун чијәрини дағларсан,
Атэшинлә дөрд дөврәни бағларсан,—
Јетәр артыг бу вурмаг, бу дағламаг,
Битишмәјән јаралары бағламаг.

Дағлар кими дәрдим пардыр чәкилмәз,
Шимшәк чохса, селләр эссә сөкүлмәз,
Јанан үрәк парам-парча тикилмәз,
Куркур баба, сач атәши, јад јансын;
Ујғуларда оланларымыз ојансын.

Куркур баба, бир чағры вер дурмадан;
Ал гәләми, мәһкәмәни гурмадан.
Јаз дәрдами сорғуларын сормадан,
Чешид-чешид хәстәликләр биздәдир,
Кин габлајан үрәкләр дә көздәдир.

Анлашмазлыг ишимиздир, карымыз,
Јаваш-јаваш гејб олунар варымыз,
Һеч уммадан тәрсә дөнәр зәримиз.
Икидлик дә, еркәклик дә биздәдир.
Куркур баба, гор үрәк дә сиздәдир.

II

«Гартал баба»³, бизим елдән кечәндә,
Инсан гәдри биләнләри сечәндә,
Сәнин нефтли булағындан ичәндә,
Биз дә кедиб ондан сују ичәрдик,
Дағ-дашлары јорулмадан кечәрдик

Хәстәләримиз «Готурча»ја⁴ кедәрләр,
Севинч долу шәнликләри едәрләр,
Мурад олса, борчларыны өдәрләр.
Биз дә доғру инсанларыг, еј баба,
Бу уғурда јананларыг, еј баба.

Кәндләрмиздә мөзарлар вар, инсан вар,
Чағлар боју аләмләрә иман вар.
Халг уғрунда өләнләр вар, јанан вар.

Муртаз Эли, дағлар даға әкләмә.
Дағын чохдур, дағлар мәнә жүкләмә.

Имам Гасим⁶, Имам Аббас⁷ очағы,
Гучаглайыб бизләри һәр бучағы,
Бабамыздан галан јурддур гучағы,—
Атын ојнат, ишдә «чырыд»⁸ мејданы,
Тез-тез кәздир дамарларда ал ганы.

Баһар кәлир хојрат⁹ сәси учалыр,
Ағачын да дәрди олса инчәлир,
Кәнч көнүлләр јаваш-јаваш гочалыр,
«Солтан Саги»¹⁰ кәлин гызла бәзәнир,
Оғланлары шән көнүллә дүзәнир.

Зүлм евини јахар сәнин очағын,
Севки верәр, севинч сачар гучағын.
Ана еви, ата еви бучағын
Куркур баба, «Кавур-дағы»¹¹ бизимдир
Шәһид дүшән икид Шакир¹² бизимдир.

III

Куркур баба, һејдәр баба ағлады,
Шәһријарын јарасыны бағлады
Даша дәнән үрәкләри дағлады.
Сән дә бир аз Тәбриз үчүн, јан, баба
Ган гардашы, ган гусуруг, ган, баба

Тәбриз јолу булудларла гапланды,
Селләр кәлди, кирдабларла доланды.
Тәбриз түркү ал ганына буланды.
Чәк гылынчын, гош атыны гуш кими;
Һүрријјәтин дад дадыны гуш кими.

Тәбриз кими Шәһријарын көзләри
Гана дөндү, ган фышгырды сөзләри.

Ушағларын сары-сары үзләри...
Һејдәр баба, Куркур баба изләри
Ојадачаг јухулардан бизләри!

Куркур баба, сөнмәз сәнин очағын,
Гаранлыгда пырыл-пырыл чырағын.
Вер әлини, тут сөзүмә гулағын:
Аловуну кечә-күндүз сач бизә,
Салан көндәр Шәһријара—Тәбризә.

IV

Куркур баба, нефт булағын дәләјдим,
Көзләриндән ахан јашы силәјдим,
Сирр сахлајан сөзләрини биләјдим,—
Шимшәкләрин дүјүмләрин ачардым,
Парча-парча атәшинә сачардым.

Куркур баба, бах дүнјаја, көр бу күн,
Мәзлумларын һалларыны сор бу күн,
Бизим кими өз нәфсини јор бу күн,
Ачлыг чәкән кимсәләрлә дәрдләш кәл,
Јорғун-арғын инсанларла бирләш кәл.

Инсанларын достлуғуна инандыг.
Кәрәм кими аловландыг да јандыг.
Бу јолда да чәтинлијә гапандыг.
Куркур баба, бир чох јердә саваш вар,
Сарғы кәтир, чапыг кәл дә, јара сар.

Куркур баба, бир чох күнләр сајардыг,
Һәм халғларын достлуғуну дујардыг,
Мүстәмләкә әлејһинә јајардыг,
Инди јенә о фикир, о јолдајыг,
Бүкүлмәјән, ғырылмајан голдајыг.

V

Фәләстинин чөлләрини долан, дур,
Бах әтрафа чадырлары доландыр.
Көрпәләрчүн бешик кәтир, јатаг гур.
Көр һаллары, чөрәк јохдур јемәјә;
Галмады күч сөзлүкдән сөз демәјә.

Куркур баба, узаг јери аз кечмә,
Вјетнамын савашыны јаз, кечмә
Гаранлығы парчала да, ваз кечмә
Гуртулушдан гопан сирри унутма,
Боғулсан да бир тиканлы күл тутма.

Кампуччидә ганлы селләр ахаркән,
Гуртулушун шимшәкләри чахаркән,
Истисмарын көкләрини јахаркән,
Куркур баба, сән дә бизә салам ет.
Бизи дүшүн, һүрријјәти тамам ет.

Шәфәг сөкүр, олур I Мај бајрамы,
Куркур баба, сәндә тапдым чарамы!
Һеч олачаг мүстәмләмә драмы,
Куркур баба, Африканы бир долан,
Зәнчиләрин һалларыны ол соран.

VI

Куркур баба, кәндлиләрин унутма,
Кәнддән кәлән инсанлары дурутма.
Сөзү сөјлә, дамағыны гурутма.
Кәнддән әсәр варлығымыз, шанымыз.
Кәнд ичиндән доғубдур вичданымыз.

Кәндли олду, инам вердин сән бизә,
Јол арадыг кетмәк үчүн олдуз?

Ганад ачдыг күнәш кими күндүзә.
Куркур баба, веримлидир топрағын,
Гаранлығы ајдынладыр чыхағын.

VII

Дәрдләрим ишит-ешит, бир дајан.
Атәшин көр, аловумла бир дә јан.
Куркур баба, узаг кетмә, дүшмә јан,
Чохлары вар сәнин кими јанмышлар,
Атәши дә су јеринә санмышлар.

VIII

Дил ачаркән, ачдым анам јанымда,
Илк сөз кәзди дамарымда, ганымда,
Һала кәзәр үрәјимдә, чанымда;
Куркур баба, ана дилин унутмам,
Халг јолундан башга бир јол һеч

тутмам...

Јурдла варлыгларын сатылмаз,
Ширин көзә һеч бир тикан батылмаз,
Бу севкијә һеч бир севки гатылмаз,
Күн көрмүшәм бу јурдумун бағында,
Күнәш доған тарласында, дағында.

Күнәш көрән тарлалары көрсәјдим
Һәр дәрдлинин дәрдини бир сорсајдым,
Илдырымы күмүш кими вурсајдым,
Мән дә сәнин атәшинлә јанардым,
Шанла долу тарихләри анардым.

IX

Куркур баба, узун илләр бојунча,
Дадлы күнләр һеч көрмәдик дојунча,

Мүстәмләкә дәримизи сојунча
Топрағындан ахан алтун ган олду.
Бағчадакы күлләримиз һәм солду.

Бу нефтинә һәсрәт олан, еј баба,
Өвладындан узаг галан, еј баба,
Атәшимиздән атәш алан, еј баба!
Бир илдырым олмалысан бу күн дә,
Атәш-атәш галмалысан бу күн дә!

Ешгин сәнин үрәкләрә долајды,
Һәр кәс јенә истәјини булајды,
Һәр бир евдә севинч, шәплик олајды.
Көзүмүзүн ишығы да сәндәдир.
Анамызын бешији дә сәндәдир.

Мүстәмләмә гол-ганады бағларкән,
Бағрымызы, көзүмүзү дағларкән;
Халгымыз да јетим кими ағларкән
Тәммуз кәлди, һәчирләр дә гырылды.
Һәр бир кәсә һәјат һаггы верилди.

Һәр инкилис дајағыны дајарды,
Јаваш-јаваш дәримизи сојарды,
Варымыза әлләрини гојарды.
Өз јурдумуз гара алтун сачаркән,
Гујулары ишчиләрмиз ачаркән.

Х

Бир бах Ирагын чөһрәсинә, ганына;
Миллиләшмә чан верибдир чанына.
Һәр кәс бу күн көз тикибдир шанына.
Куркур баба, сән дә ишдә бир көзсән,
Сионизми јахмаг үчүн бир көзсән.

Бағдад, 1972

ШӘРҲЛӘР

1. *Куркур баба*—Ирагын танынмыш нефт шәһәри олан Кәркүкдә, әзәлдән бәри јанан атәшин адына халг, Куркур баба адыны вермишдир.

2. *Оғуз*—тарихин аңлатдығына кәрә Ираг түркләри оғуз сүлаләсиндәндирләр.

3. *Гартал баба*—Кәркүк шәһәриндә бир түрбәнин ады.

4. *Готурча*—Тусхурматы гәсәбәсинин долајларында олан булаг сујунун адыдыр.

5. *Муртаз Әли*—Тусхурматыда уча бир дағын вә о дағын башында олан бир мөзарын ады.

6. *Имам Гасим*—Кәркүкдә мөһәллә ады.

7. *Имам Аббас*—Кәркүкдә мөһәллә ады.

8. *Чыдыр* (чыдыр мејданы) бурада: Кәркүкдә бир мөһәллә ады.

9. *Хорјат*: Азәрбајҗан әдәбијјатында бајаты адланаркән, Ираг-түркмән әдәбијјатында хорјат адланыр.

10. *Солтан Саги*—Кәркүкдә бир мөзарын адыдыр.

11. *Кавур бағы*—Кәркүкдә бир бағын адыдыр.

1046-чы илдә нефт ишчиләринин бу бағда инкилисләрә гаршы апардығы мүбаризә, Ираг тарихиндә көркәмли бир јер тутмагдыр.

12. *Шакир*—1946-чы илдә шәһид дүшән илк нефт ишчиләринин керчәк бир гәһрәманыдыр.

13. *Шәһријар*—«Һејдәр бабаја салам» әсәринин мүәллифи (Мөһәммәд Нүсәјн Шаһријар Тәбризи)

НЭСРЭТ—ВУСАЛ ЈОЛЛАРЫНДА

Әбдүлләтиф Бәндәроғлунун Азәрбајчан—Ираг—түркман әдәби-мәдәни әлағәләринин инкишафында мисилсиз хидмәтләри вардыр. Онун әдәбијјатымыз јолунда јөрдүјү бөјүк ишләрин гијмәтини, әзәмәтини илләр кечдикчә дәриндән дујачағыг.

Филолокија елмләри доктору Араз Дадашзадәнин. Ә.Бәндәроғлу барәдә дедији сөzlәр мүбалиғәсиздир. «Чәсарәтлә демәк олар ки, Ә.Бәндәроғлу әдәбијјатымызын, үмумијјәтлә мәдәнијјәтимизин Ирагда там сәләһијјәтли нүмајәндәси, јорулмаз, фәдакар тәблиғатчысы вә тәдгигатчысыдыр». Нечә олмушдур ки, Бәндәроғлу әдәбијјатымызын биличиси, јорулмаз тәблиғатчысы вә тәдгигатчысы кими шөһрәт газанмышдыр? Нәр шөјдән әввәл бу бөјүк арзунун вә мәһәббәтин нәтичәси кими гијмәтләндирилмәлидир.

Халғ арасында мәсәл вар, дејәрләр: «Нијјәтин һара, мәнзилин ора». Әбдүлләтиф Бәндәроғлу кәнчлијиндә Азәрбајчаны көрмәк арзусу илә јашамыш, һәтта 1961-чи илдә «Бакыја һәсрәтләрим» адлы шө'р дә јазмышды:

Ичимдә сөнмәз, јанар
Шиддәтлә шөвг Бакыја.
Јолдашларым да билир,
Мәндә вар зөвг Бакыја,
Бир достум даим сорур:
Сәфәрин јох Бакыја?!

Чох кечмәди ки, Бәндәроғлунун арзусу јеринә јетди, һәсрәти вүсала чөвилди. Кедиш-кәлишин сајы артды. М.Ф.Ахундовун 175 иллик јублеј шәнликләриндә шаирин иштиракы (1988-чи ил, октябр) онун Азәрбајчана 8-чи сәфәри иди.

Јаралычылынын мүдриклик чаыны јашајан Бәндәроғлу 1937-чи илдә Көркүк вилајәтинин инди гәзә мәркәзи олан Туз Хурмату адлы көзәл бир кушәсиндә дүнјаја кәлмишдир, Илк тәһсилини Туз Хурматуда ал-

мыш, сонралар тәһсилини Көркүкдә давам етдирмишдир. Елә орада да нефт сәнајә техникумуна дахил олмуш, лакин сијаси бахышларына көрә 1956-чы илдә үчүнчү курсда оларкән техникуму тәрк етмәк мәчбуријјәтиндә галмышды. Кичик јашларындан, нечә дејәрләр мајасы зәһмәтлә тутулдуғундан тәһсили јарымчыг галса да, кечә-күндүз чалышмасы, јухусуз кечирилән кечәләр, алын тәри, зәһмәти өз бәһрәсини вермишдир. Инди шаир, әдәбијјатшүнас, журналист, тәрчүмәчи вә ичтимаи хадим кими танынан Әбдүлләтиф Бәндәроғлу Ираг Мәдәнијјәт Назирлијинин нәздиндә «Түркман мәдәнијјәт мүдирлији»нин јарандығы илк күндән (1970) онун рәһбәри кимч Ираг түркманларына верилән мәдәни һағларын һәјата кечирилмәсинә сәмәрәли фәалијјәт көстәрир. О, ејни заманда 1970-чи илин ијун ајында тәшкил олунмуш «Түркман әдәбијјатчылар бирлији»нин катиби вә илк нөмрәси 1970-чи ил ијунун 18-дә чыхан «Јурд» гәзетинин о вахтдан бу күнә кими баш редакторудур. Тәбии ки, бүтүн бунлар онун вахтыны чоҳ алыр. Бунунла белә демәлијик ки, Бәндәроғлу бәдијјәт јарадычылыг вә тәдгигатла да чидди мәшғул олур. Шаирин китаблары Ираг, Түркия вә Азәрбајчанда нәшр едилмишдир. Совет Азәрбајчанында шаирин «Гәрәнфил» адлы шө'рләр китабы (1977) Халғ шаири, Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасынын мүхбир үзвү, профессор Бәхтијар Ваһабзадәнин марағлы кириш мәғаләси илә чап едилмишди. «Көјләр унутмушду јағачағыны» китабы шаирин охучуларымызла икинчи көрүшүдүр. Әсәрләрдән көрүндүјү кими Бәндәроғлунун шө'рләринин мөвзусу рәнкарәнкдир. Лакин онларын ана хәттини севки-мәһәббәт вә сијаси мотивләр тәшкил едир. Сијаси мәзмунлу шө'рләрдә вәтәнә, торпаға бағлылыг, ана дилинә дәрин мәһәббәт, милли гүрур вә с. даһа габарыг шәкилдә өзүнү көстәрир. «Ағсу» шө'риндә олдуғу кими:

Сәнин сујундан ичиб
Јашадым топрағында,
Ән ағыр күнләрим,
Кечирдим бучағында.
Дирәндим, баш галдырдым
Севкили гучағында.
Кәзүмдә јаш гуруду,
Сән гурума ах, Ағсу!
Бир дөн бизә бах, Ағсу!

Created with

Мараглыдыр, ки, бүтүн башга шаирләр кими, о да хојрат (бајаты) јазмыш, бу күн дә хојрат јазмагда давам едир. Лакин бу сәһәдә ону башга шаирләрден фәрглендирән бир чәһәт вардыр. Бәндәроғлу Ираг—Түркман хојрат тарихиндә илк сијаси хојрат јазан шаирдир. (Бах: «Јурд» гәзети, 23.III.89-чу ил с. 5). Шаирин өзүнүн ше'рә-сәнәтә вердији гијмәт бир даһа јухарыда дедикләримизи тәсдигләјир. «Мәнчә ше'р дүнјанын чөһрәсини дәкишдирән, инсанлар арасында достлуг, гардашлыг бағларыны јарадан бир арач (васитә) олмалыдыр. Ше'рин һәр дүрлү һағсызлыглара гаршы гулланылан (ишләдилән) барут олмасы кәрәкдир. Ше'р инсанын ичиндә олан дөвримчи (ингилабы) дүшүнчәләри горујан бир арач олмалыдыр». (Бах: «Чағдаш түркман шаирләри, 1-чи чилд, Бағдад, 1973, с.166).

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу бир нечә ше'р китабынын мүәллифидир. «Күнәш шәргиси», (Бағдад, 1969), «Јурд топрағы» (Ангара, 1971), «Јуркур баба» (Бағдад, 1973), «Доғу инсанлары» (Бағдад, 1975), «Көјәрчинләрин әз-киси (Ангара, 1976), «Гәрәнфил» (Бакы, 1977), Чығлыг вә јара» (Бағдад 1979), «Јанар дағларден пүскүрән улдузлар» (Бағдад, 1982), «Дәрјанын диби» (Бағдад, 1980—әрәбчә), «Үрәк чырпынтылары» (Ангара, 1987).

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу һәм дә танынмыш тәдигатчыдыр. Бир әдәбијатшүнас кими Азәрбајчан әдәбијатынын тәблиғи сәһәсиндә онун хидмәтләри бөјүклүр.

Классик вә мүасир јазарларымыза һәср етдији бир чох мәгаләләрлә бәрәбәр, о бир нечә монографијанын да мүәллифидир. Онлардан «Фүзули бајатлы» (Бағдад, 1971), «Имадәддин Нәсими әл-Бағдади, (Бағдад, 1973), «Түрк ше'ринә даир арашдырмалар», («Бағдад, 1983—әрәбчә), «Азәрбајчан шаирләри» (1-чи чилд, Бағдад, 1987).

Гејд етмәк лазымдыр ки, тәдим дөврдән 1917-чи иләдәк поезијамызын кечдији инкишаф јолуну ишыг-ландыран вә кәркин јарадычылыг мәнсулу олан бу китабын совет дөврү шаирләримизә һәср едилән 2-чи чилди чапа һазырланыр.

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу ејни заманда танынмыш тәрчүмәчидир. «Сәмәд Вурғун. Сечилмиш ше'рләри». (Москва, 1977), «Түрк ше'риндән сечмәләр», «Күвејт. 1978, Бағдад, 1986) кими әрәб дилинә уғурла тәрчүмә олунмуш, китабларын вә ејни заманда әрәб дилиндән Азәрбајчан дилинә чевирәрәк «Јазычы» нәшријатына тәгдим етдији «Ираг шаирләринин ше'рләриндән сечмә-

ләр» китаблары онун гәләминин мәнсулудур.

Шүбһә јохдур ки, «Чағдаш Азәрбајчан ше'риндән сечмәләр» (Бағдад, 1972) вә Асја Мәммәдованын «Бајатылар» (Бакы, 1977) китабынын хојратларла мү-гајисәли чапында да (Бағдад, 1989) онун әмәји аз олмамышдыр.

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу дил, тарих вә фолклор сәһәсиндә дә гәләмини уғурла сынамышдыр, «Ираг-түркман әдәбијаты јолунда бир аддым», (Бағдад, 1962), «Ираг түркманлары: Тарихләри, дилләри, фолклорлары. (Бағдад, 1973—әрәбчә), «Ираг Түркман дили» (Бағдад, 1977; 1989) «Түркчә—әрәбчә сөзлүк», 4 чилдә, (1981—1982, Бағдад—Бејрут) (Мәһәммәд Хуршид Дағуғлу вә Ибраһим Дағуғи илә ортағлы), «Ата сөзләримиз» 2 чилдә (Бағдад, 1988, 1989) дедикләримизә мисал ола биләр.

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу ејни заманда Назим Никмәтә һәср едилмиш «Инсанлыг вә азадлыг» (Бағдад, 1972) адлы әрәбчә јазылмыш монографијанын да мүәллифидир.

Үмумијјәтлә, Әбдүлләтиф Бәндәроғлу бир чох китабларын мүәллифи вә ја тәртибчиси вә чапа һазырлајаныдыр. Әдәбијатымызын досту вә көзәл биләниши Әбдүлләтиф Бәндәроғлунун вәтәнимизә һәр кәлиши јени-јени китаблар, планлар, мәгаләләр, әлагәләр демәкдир.

Әбдүлләтиф Бәндәроғлу бу күнләрдә вәтәнимиздә олмуш, (мај)ијун—1989) һәмишә олдуғу кими бу дәфә дә нечә дејәрләр, әлибош кәлмәмишдир. Шаир Бағдадда јеничә чап етдирдији вә һәмвәтәнләринә—Ираг түркманларына төһфә етдији ики китаб кәтирмишдир: Бәхтијар Ваһабзадә. «Сечилмиш ше'рләр» (1989), Нәби Хәзри, «Сечилмиш ше'рләр» (1989). Шаирләрин бөјүк протретләри илә верилән бу китабларын һәр бири 144 сәһифәдән ибарәтдир. Китаблары шаирләрин сон илләр дә јаздығлары ше'рләр әсасында Ә. Бәндәроғлу тәртиб едәрәк онлара кениш ен сөз јазмышдыр. Јәр ики китаб Ә. Бәндәроғлунун севимли шаирләримизә һәср етдији сәмими ше'рләрлә башлајыр:

Бәхтијарым, јурд уғрунда
Бүкүлмәз һеч биләкләрин.
Ше'рләрин халгын сәси.
Истәкләрин, диләкләрин,
Унудулмаз бир бәстәси вә с.

Шаирин Нәби Хәзријә итһаф етдији ше'р дә көзәлдир:

Инсанларын,
Ачысына, һәсрәтинә
Ортаг олдуғ.
Севә-севә дилимизи.
Јаваш-јаваш
Ган дамарда долашыркән,
Өкрәнилди
Бајатыјла хојратымыз—
Варлығымыз вә с.

Ачығыны дејәк ки, «Көјләр унутмушду јағачағыны» китабы да һәмин әләгәләрин бәһрәсидир. Ресубликамыздан дөндүкдән сонра «Јурд» гәзетиндә (бу гәзетин елә бир нөмрәси олмаз ки, орада әдәбијјатымыза, јазычыларымыза, тәдгигатчыларымыза, фолклорумуза, ичтимаи һәјатымыза, үмумијјәтлә мәдәнијјәтимизә јер верилмәсин) чап етдирдији мәгаләләр, шаир вә јазычыларымызын әсәрләриндән вердији нүмунәләр, тәдгигатчыларымызын арашдырмалары вә с. дә диггәти чәлб едир. Бүтүн булар һәсрәтин вүсала чеврилмәси нәтичәсиндә мүмкүн олмушдур.

Һәсрәтин вүсалла чулғалашмасы шаир гәлбини риггәтә кәтирмиш, Азәрбајҗанла, хусусән дә Бакы илә бағлы силсилә ше'рләр мејдана кәлмишдир: «Бакыја һәсрәтләрим», «Гәрәнфил», «М. Ф. Ахундова», «Бир азәри көзәлине», «Мән Бағдадда, јар Бакыда» вә с. Ше'рләрин һамысы шаирин «Көјләр унутмушду јағачағыны» китабына дахил едилмишдир. Охучулар бу китабда өз зөвләринә ујғун нечә-нечә ше'р хојрат—бајаты вә ики поэма илә таныш олачағлар.

Шүбһә јохдур ки, Ираг түркманларынын фолклоруну, мусигисини, әдәбијјатыны дәриндән севән охучуларымыз ганы-ганымыздан, дили-дилимиздән олан Әбдүлләтиф Бәндәроғлунун јени ше'рләрини дә бир гардаш әрмағаны кими лајигинчә гијмәтләндирәчәкләр.

Гәзәнфәр ПАШАЈЕВ

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Өн сөз (Бәхтијар Ваһабзаде) 3

Мән тарих инсаныјам

Бакыја һәсрәтләрим	6
Ағсу	7
Гәрәнфил	8
Сән аллаһ бир аз јаваш	10
Көз чухуруна сығмајан дар ағачы	10
Бәхтијарым, бәхтијар	11
Бајатыјла хојратымыз	12
Мән Бағдадда, јар Бакыда	12
Һеч олмасын үмидләр	14
Јурда хојратлар, бајатылар вә түркүләр	14
Кәнчлик бөјүк сәрмајәдир	16
Мән тарих инсаныјам	17
Бағчада күл ачаркән	18
Ојанмағ	18
Тарих тәрсә дәнсә дә	19
Бу ахшам	20
Сонағларда	20
Көјләр унутмушду јағачағыны	21
Севирәм инсанлары	21
Бир дәстә үзүнтү илә ахтардым сәни	22
Олса	23
Өз дилим	23
Нә олдуғуму анлајачагсан	24
Јара вә сәс	25
Гаја ғырынтылары вә учурумлар	26
Кәдәрин санчысы	26
Үзүнтүләрим	27
Говғадан ажрылмајан	27
Заманын үрәјиндә доған бир сирр	28
Јорғун күлүшләрин көлкәсиндә	28
Кизличә гајнајан јара	29
Улдузларын түшүнчәләријлә	29

Чәкилмәз күнәшин ағырлығы	29
Јухудан ојанмаг	30
Севкимиз	30
Бу дүнјанын кедишинә бахмадан	31
Һәр шеј ола билирсән	31
Изини бурахан јорғунлуг	32
Бу мәстедичи бахышын	32
Үмидсизликдән сөз ачмадан	33
Ана сөзүнүн тәсири	33
Једди күллә	34
Дүшүнчүләр	34
Отаг	35
Ше'р вә маһны	36
Јаралы сәс	36
Гов олмаг	37
Галыр	37
Чағларда галан көзләрин	38
Дүнја јохсуллары	38
Гаранлыгларын үрәји партлајынча	39
Гарангушларын јалгызлығы	40
Гартал көз	40
Итирмәк	41
Овчуларын архасындан	41
Овчу шејраны вурду	42
Кәрәкдир	42
Дүнән кечә	42
Үч дамла јаш	43
Кечмишдән хатирәләр	44
Јана-јана сәсләнмәк	45
Күлүнкләр вурушунда	46
Торпағын мүгәддәслији	46
Сәсизлијиндәки ачылыг	47
Јанар дағлардан пүскүрән улдузлар	47
Кәркинлик	49
Һәр севки бир дастандыр	49
Һәр бир шејин өзүсән	50
Гәзәблә севдим сәни	50
Һүзнләр јарышы	51
Ајрылыдан ше'р доғур	51
Бошлугла сәс арамаг	52
Көңлүмдә итирмәк истәрсән нәдән	53
Аддымларымызын кизли севдасы	53
Чарпар үрәк дамар-дамар	54
Сәни хатырларкән голларыма жүч кәлир	54
Бир улдуз ахар	55

Тохунмаг истәр әлләрим	55
Ојатма мәни	56
Јарпаг-јарпаг	56
Безмәк	57
Диварлара јазылан ше'рләримиз	57
Јашајан дилим	58
Гәлбимиздә, көнлүмүздә	58

Поэмалар

Ачы мәним, үмид сәнин вә гасырғалар һәпимизин	60
Куркур баба	112
Шәһләр	119
Һәсрәт-вүсал јолларында (Гәзәнфәр Пашајев)	120

Абдуллатиф Бандароглы
НЕБЕСА ЗАБЫЛЫ О СВОИХ ДОЖДЯХ

Стихи и поэма
(на азербайджанском языке)

Баку — 1991

Нәшријат директору **Ф. Мәликов**
Мәтбәә директору **Ш. Чәфәров**.

Редактору **Мустафа Искәндәрзаде**
Рәссамы **Е. Агајев**
Бәдни редактору **Н. Әләкбаров**
Техники редактору **Н. Әлијева**
Корректорлары **Н. Мәндијева, К. Дадиха**

ИБ № 3654

Јығылмаға верилмиш 30. 10. 1990-чы ил. Чапа имзаланмыш
22. 07. 1991-чи ил. Кағыз форматы 70×90 1/32. Мәтбәә кағызы № 1.
Шрифтин гринтуру әдәби. Јүксәк чан үсулу илә. Шәрти
ч. в. 1,72. Учот нәшр вәрәғи 5,64. Тиражи 3500. Сифариш № 1197.
Гәјмәти 1 ман. 20 гәп.

Азәрбајҹан Республика Мәтбуат Комитәси.

«Јазычы» нәшријаты. 370005, Бақы, Натәван мејданы, 1.

3 №-ли Бақы Китаб Мәтбәәси. 370102, Бақы, Әли Тағызаде
күчәси, 4.

Created with

 nitro^{PDF} professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

1 ман. 20 гэл.

1991

412

Created with

nitro

PDF

professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional